

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

18e jaargang nr. 2

15 maart 1989

Ere-voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris.

Stichter-Voorzitter : G. Hebbelynck

Onder-Voorzitter : H. Collumbien.

Secretaris : R. Van Geluwe, Maïsstraat 235, 9000 Gent

Penningmeester : A. Verbeke

Archief en ruildienst : Mevr. A. Eggermont, Maïsstraat 235, 9000 Gent

Redactie-adres : Lijnmolenstraat 149, 9110 Sint-Amandsberg - Gent

Administratie : Koggestraat 14 - 9000 Gent

Postrekening : 000-105.04.73-60, Heemkundige en Historische Kring
Gent, 9000 Gent.

Lidgeld : 300 fr. per jaar. Buitenland : 400 fr. per jaar. Steunende leden :
500 fr. per jaar. Beschermliden : 1000 fr. per jaar.

INHOUD

Uithangborden te Gent (Vervolg)	74
Inventaire archéologique : Het Tweede Monument Palfyn	80
Gentse Revolutionaire Figuren : Maximilien Joseph De Caigny	83
Uit de Geschiedenis van de Gentse Bruggen (Vervolg) :	
Walpoortbrug-Ketelbrug	89
De Geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods (Vervolg en Slot)	95
Van alle Markten thuis. Deel IX. De Vismarkt	100
Oplossing van de Puzzel 1988	119
Het Liberaal Archief	123
Vraag en Antwoord	126
Lezers schrijven ons	128
Verschenen	129
Gênsche Prâot	130
Quizmasters en 19de eeuwse Vervalsers : één pot nat	130
Vorige jaargangen van 'Ghendtsche Tydinghen'	132

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatiecentrum
voor Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Begijnhof, huis nr.
46, Sint-Amandsberg : elke zondag van 10 tot 12 uur (uitgenomen op feest-
dagen). Gesloten in juli en augustus. Bibliothecaresse : Mevr. A.
Eggermont

Verantwoordelijke uitgever : Hugo Collumbien, Lijnmolenstraat 149,
9110 Sint-Amandsberg - Gent.

UITHANGBORDEN TE GENT (Vervolg)

Tijdens de oudheid verklaarden de MYTHEN wat de mensen in de natuur intrigeerde. FABELS waren bijna uitsluitend moraliserende vertelsels en LEGENDEN verhaalden van bepaalde heiligen en van plaatsen waar ze, althans naar de volksmond, hadden geleefd. In al deze VERHALEN speelde de volkse fantasie een rol. Door overlevering kwamen ze tot ons en ze waren ook belangrijk als afbeelding op sommige gevelstenen.

In de Germaanse mythologie is er sprake van nixen of watergeesten met groene tanden en gouden haren. De Lorelei was een dergelijke nixe. Op een gevelsteen, op de façade van een (thans gesloopt) huis in *het Dubbel Slot*, stond ze voorgesteld.

In een oude gevel in de *Mageleinstraat* zitten twee sterk uitgesleten reliëfs gemetseld waarop zeeruiters of meermannen nog vaag te onderscheiden zijn. Volgens De Potter hield men er in 1648 een herberg, tevens brouwerij. In de lijst van Billet ontbreekt echter die naam. (24)

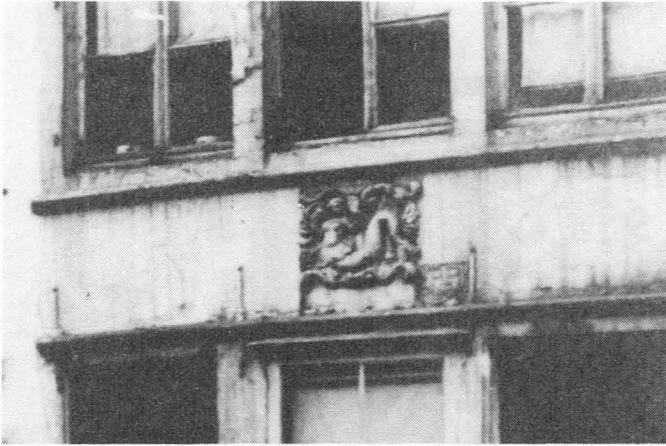
De draak uit de middeleeuwse verhalen en de legenden werd ook afgebeeld. In de *Geldmunt* staat zulk vuurspuwend monster gesculpteerd en in 't *Gewad* herkent men boven een poort opnieuw de draak. Dit huis was in 1962 aan restauratie toe. Men metselde de gevelstenen opnieuw in de façade.

Zeer bekend is ook de "Lindworm" of draak op de *Korenlei*. Deze gevel van 1662 werd in 1917 hersteld en de gevelsteen terug geplaatst. De "Lindworm" was oorspronkelijk de plaats waar men de aangevoerde "keyte", een bekende biersoort, in de kelders bewaarde. In 1787 werd dit huis door de stad aangekocht om de straat langs de Sint-Michielskerk te verbreden. (25)

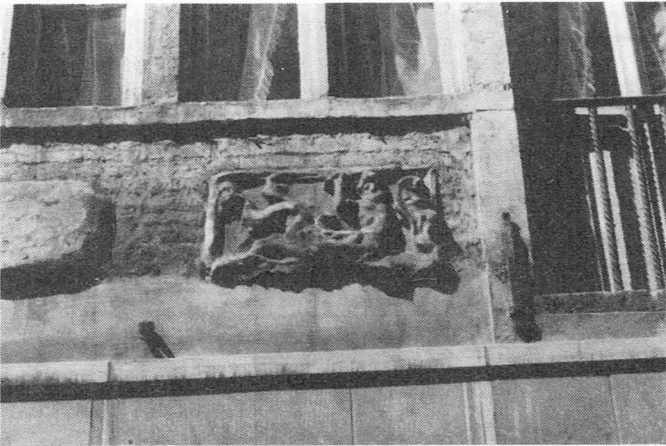
Op de *Hoogpoort* staat het bekende huis van 1476, "De Grote Moor", ook soms "De Witte Moor" (naar de witte bouwsteen) geheten. In 1896 werd dat huis, op initiatief van de eigenaar E. Lacquet, door bouwmeester E. Van Hamme gerestaureerd. De schildvormige gevelsteen werd terug ingemetseld. Hij stelt een reus voor, gewapend met schild en boog. Onderaan stond de inscriptie "dit es den grooten moor". (26)

"De Zwarte Moor" (in blauwe hardsteen opgetrokken) werd in 1481 gebouwd. De schildvormige gevelsteen geeft de afbeelding van een zittende jongen met een harp in de hand.

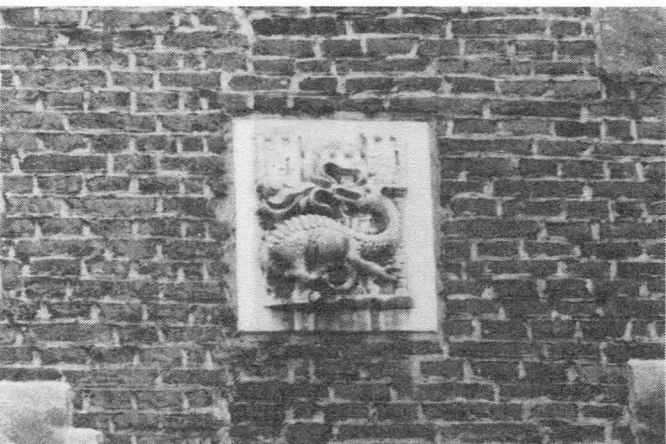
Op een prachtig herstellde, 17de-eeuwse gevel van de *Korenlei* "drijven" twee zwanen op cirkelvormige gevelstenen. Het bakstenen herenhuis was tijdens de zeventiende eeuw een brouwerij "de Swaene op de Coorenleije" (zie Billet). Na de Tweede Wereldoorlog werd het huis grondig hersteld. De gevelstenen kregen hun plaats terug. Men kan zich terloops afvragen of deze vergulde reliëfs verwijzen naar de sage waarin de zwaanridder Elsa

Dobbel Slot 67, Meermin.

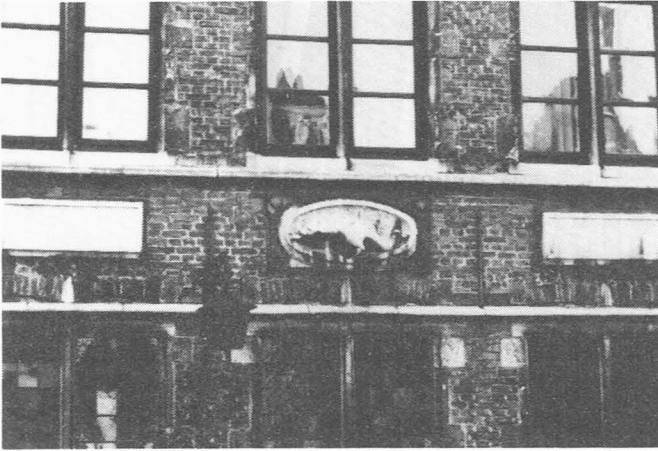
Mageleinstraat 48, Zeeruiter of Meermin.

Geldmunt 36, Draak.

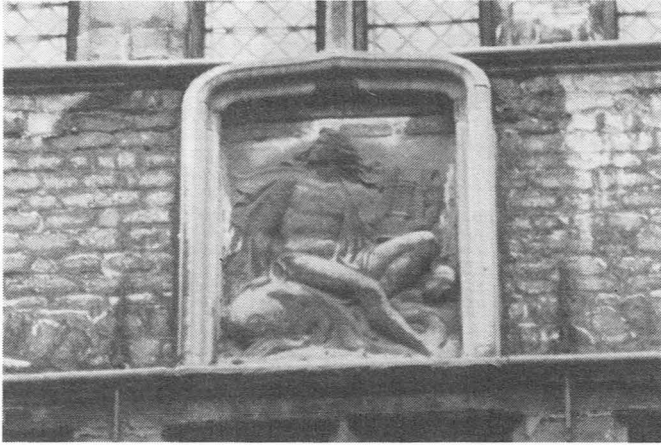
Gewad 1, Draak.

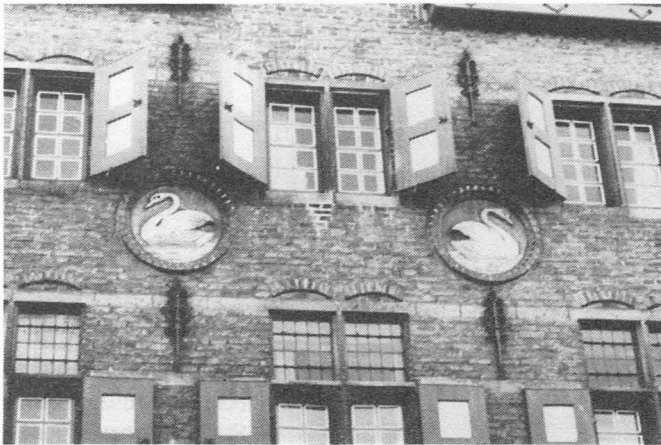
Korenlei 23, De Lindworm.

Hoogpoort 50, De grote moor.

Hoogpoort 52, De
zwarte moor.

Korenlei 9, Zwanen.

Gents Museum voor
Stenen Voorwerpen,
Zwaan (1714).
(Copyright A.C.L.
Brussel)

Kraanlei 79, Gevleugeld hert. (Foto Stadsarchief, Gent)

De verkeerde wereld. (Gents Museum voor Stenen Voorwerpen)

Maaltebruggestraat 113, Prometheus.

Kraanlei 79, De Fluitspeler. (Foto : Stadsarchief, Gent)

van Brabant bevrijdt. Meer waarschijnlijk gaat het hier gewoon om het traditioneel uithangteken boven herberg en brouwerij.

Een andere “Zwaan”-gevelsteen troffen we aan in het stedelijk *Museum voor Stenen Voorwerpen*. Op dat zandstenen exemplaar staat een zwaan en op de spreukband een datum : 1714, hoogstwaarschijnlijk het bouwjaar van de gesloopte façade. Deze gevelsteen draagt sporen van polychromie. (27)

Op de *Kraanlei*, aan de hoek van het Patershol, staat de befaamde gevel van het huis “De Fluitspeler” of “Het vliegend Hert”. Het bouwjaar staat erop vermeld : 1669. Naast driedimensionele beelden die de “Naastenliefde”, het “Geloof” en de “Hoop” symboliseren, bemerken we onder het fronton een merkwaardige gevelsteen : “De Fluitspeler” omraamd door volutes, parellijsten, bloemen, een engelenkopje en een masker. Boven de ramen van de eerste verdieping herkent men de gevelsteen met de uitbeelding van een “Gevleugeld Hert”, met links een vertolking van de “Smaak” en rechts deze van het “Gevoel”. Boven het gelijkvloers zijn symbolische reliëfs over andere zintuigen : het “Gezicht”, het “Gehoor” en de “Reuk”. (28)

In het *Museum voor Stenen Voorwerpen* bevindt zich de gevelsteen “In de verkeerde Wereld”, een reliëf waarop een wereldbol staat afgebeeld met het kruis onderaan. Links en rechts onderscheiden we een hondkop met de rugzijde naar de wereld gekeerd. Deze steen was indertijd op een 17de-eeuwse façade op de Nederkouter te zien. Het huis is ondertussen gesloopt.

(29) Een moderne versie van een “mythologie”-gevelsteen is deze aan de zijgevel van een huis in de *Maaltebruggestraat*. De afbeelding is die van de vuurgod “Prometheus”, een naakte man die een toorts in de rechterhand draagt. Een gedrapeerd stuk hangt over zijn linkerarm. Het reliëf is duidelijk industrieel vervaardigd.

NOTEN

- (24) De Potter, F., op. cit., 1901, V, p. 143 “Een huys... in de Magdeleynstrate, uutcomende met een achterhuus ofte brauwerie ende poorte daermede gaende inde Bennesteghe... van oudts ghenaeamt “den Seeruddere...”
- (25) Destanberg, D., Gent onder Jozef II, 1780-1792, Gent, 1910, p. 163.
- (26) Lacquet, E., Inventaire Archéologique de Gand, 1897.
- (27) Van den Kerkhove, A., Gids voor Bezoeker (van de voormalige Sint-Baafsabdij), Gent, 1973, p. 12.
- (28) Deruelle, Oude Gentse Gevels, Gent, 1949, p. 20. (De geringe afmetingen van het huis en het overvloedig beeldhouwwerk in terracotta zou er volgens de auteur op wijzen dat het huis oorspronkelijk toebehoorde aan een beeldhouwer (Gery Picq ?).

Lode HOSTE
(’t Vervolgt)

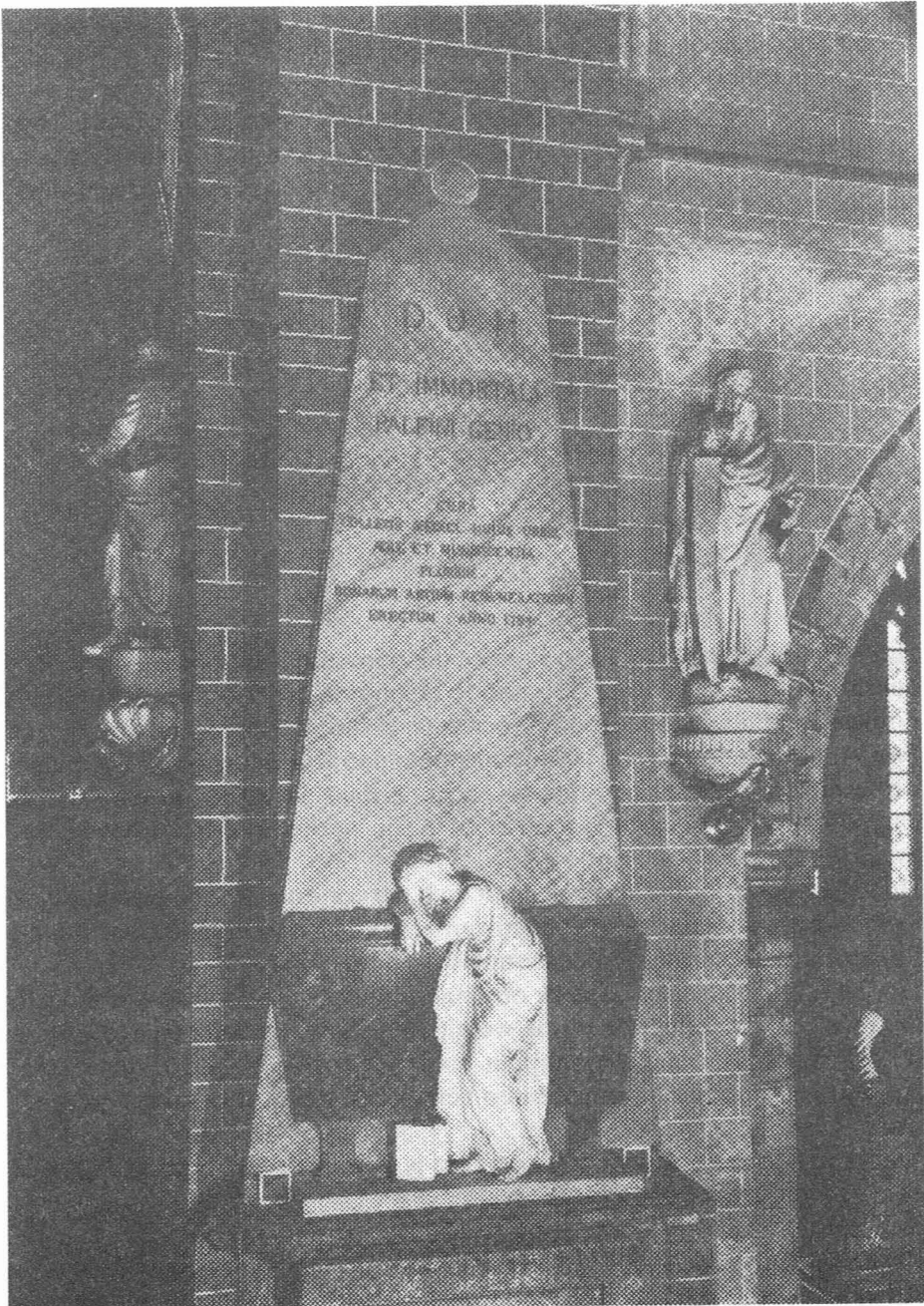
INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE Nr. 118

Op 10 mei 1899 stelde Louis Van Biesbroeck in de rubriek “Beeldhouwwerken - St-Jacobskerk - XVIIIe eeuw (1784)” in het Frans een fiche op over

HET TWEDE MONUMENT PALFYN

Dit monument is geplaatst tegen een der rechterpilaren van de toren van de St-Jacobskerk, in het middenschip, tegenover het veel eenvoudiger grafmonument opgericht in 1783.

Dit laatste was nauwelijks onthuld, wanneer in de loop van hetzelfde jaar 1783 het College der Medicijnen van Gent een openbare inschrijvingslijst opende om voor de beroemde ontleedkundige en chirurg een grafmonument op te richten dat waardiger zou zijn voor de stad waar hij meer dan 33 jaar geleefd had. Deze lijsten worden nu nog bewaard in de universiteitsbibliotheek van Gent, één met de handtekeningen van de wereldlijke nota-

Het 2e grafmonument Palfyn in de St.-Jacobskerk. Foto : Stedelijke Dienst.

belen en de leden van het College der Medicijnen, de andere met deze van de Bisschop van Gent en de leden der geestelijkheid.

Het grafmonument in gekleurde marmer staat tegen de pilaar. Op een hoge onderbouw die fungeert als voetstuk verheft zich een grote plaat in rode marmer, gesneden in obeliskvorm. Ervoor, in licht reliëf, bevindt zich een zwartmarmeren sarcofaag op dewelke, in sterk reliëf, een jonge vrouwenfiguur in wit marmer, weent.

Boven op de obelisk de volgende inscriptie :

D.O.M.
ET IMMORTALI
PALFINI GENIO
CURA
COLLEGII MEDICI HUIJUS URBIS
AERE ET MUNIFICENTIA
PLURIAM
BONARUM ARTIUM REMUNERATORUM
ERECTUM ANNO 1784

Het is het werk van Karel van Poucke die beroemd was in onze stad op het einde van de vorige eeuw. Geboren te Dixmude, in 1740, was deze beeldhouwer in een goede leerschool geweest, achtereenvolgens in Brugge, in Parijs en in Rome waar hij gedurende meer dan 10 jaar verbleef. Hij wedijverde er met de beste kunstenaars en het is daar dat hij de grootse allures aannam die wij met name tegenkomen in zijn werken in de St.-Baafskathedraal.

Het monument Palfyn onderscheidt zich eerder door de zuiverheid en de ietwat koude zwierigheid die algemeen geworden waren in de trant van dit tijdperk dat men sindsdien bestempeld heeft als de stijl Louis XVI.

Het blinkt niet speciaal uit door originaliteit, evenmin door de warmte van de opvatting. De allegorie is ook weinig duidelijk : heeft de kunstenaar de wetenschap willen verpersoonlijken, zoals het boek neergelegd aan de voeten van de figuur zou kunnen laten veronderstellen, of eenvoudigweg de smart ?

Wat er ook van zij, deze degelijke figuur is gedrapeerd met een sierlijkheid die opmerkelijk is door haar eenvoud.

Cf. *Messenger des sciences historiques*, 1874, p. 369. - Kervyn de Volkaersbeke, *les Eglises de Gand*, t. II, pp. 27-28. - Diegerick, *le sculpteur Ch. van Poucke*. - F. Vander Haeghen, Th. Arnold et R. Vanden Berghe, *Bibliotheca belgica*, v° *Palfyn*. - Fr. De Potter, *Gent*, t. VII, p. 37.

GENTSE REVOLUTIONAIRE FIGUREN - DEEL VII

Maximilien Joseph De Caigny

Was Maximilien Joseph De Caigny, die afkomstig was uit Deinze, maar sinds 1782 te Gent woonde een echt en waarachtig revolutionair van hetzelfde slag als Hopsomer, De Graeve, Graham of Van Wambeke ? Of was hij, zoals de beschuldigingen van Du Bosch tegen hem luidden “een koningsgezind samenzweerder tegen de Republiek ? Zo komt hij in ieder geval naar voren uit een brochure, bewaard in de Archives Nationales (te Parijs en ook in de bib. van de R.U.G., n.v.d.r.; zie fig. 1 vorig artikel) die een denkbeeldig gesprek weergeeft dat zou plaatsgegrepen hebben tussen Van Hulthem en De Graeve op een moment tussen zijn verkiezing als lid van de Raad der Vijfhonderd en het aanvaarden van zijn functies als député te Parijs. Deze kwestie verdient onderzocht te worden om zich een onpartijdig oordeel over zijn persoon en zijn moraliteit te kunnen vormen. Men heeft weinig preciese gegevens over zijn jeugd. Zijn vader was advocaat bij de Raad van Vlaanderen. Hij zelf studeerde aan de Leuvense universiteit. Te Gent staat hij ingeschreven als inwoner van de Volderstraat (Fig. 1), later van de Korte Mere (1), waar hij vanaf 1790 het beroep van advocaat uitoefent. Hij schijnt geen rol gespeeld te hebben in de loop van de Brabantse Omwenteling.

Toen de Fransen in 1792 Gent binnentrokken, zetten ze alle door de “Oostenrijkse tyran” aangestelde autoriteiten af en lieten door het stadsmagistraat verkiezingen voor de benoeming van 49 burgers organiseren, die het reglement moesten opstellen dat zou toegepast worden voor de benoeming van zestig voorlopige vertegenwoordigers bij de Belgische Nationale conventie (2). De keuze van deze 49 burgers gebeurde door de parochies. De Caigny hoorde er niet bij. Meyer liet door een soort machtsgreep zestig voorlopige vertegenwoordigers kiezen “door het volk van Gent” tijdens een manifestatie georganiseerd in de Sint-Baafskathedraal (3).

Hij had de lijst opgesteld waarop De Caigny niet voorkwam. Deze vergadering, die daar eigenlijk de macht niet toe had, mat zich het recht aan een nieuw stadsmagistraat samen te stellen naar oud model, en De Caigny werd zodoende benoemd als schepen van de Keure. (Fig. 1)

Door wie werd hij daarvoor uitgekozen ? Waarschijnlijk door Meyer die het niet opportuun achtte hem als voorlopige vertegenwoordiger te benoemen, waarschijnlijk omdat hij hem als een lauw element beschouwde, maar dan toch weer voldoende republikein om door de Franse overheid aanvaard te worden. Deze nieuwe gemeenteraad moest boven alle politieke partijen verheven zijn, iedereen rechten eerbiedigen, beschermer zijn van weduwen en wezen, maar eveneens “passionée pour la cause de la Liberté

De Naemen en Woon-plaetsen van de
 ses-en-twintig Borgers, uytmaekende
 de provitioneele Municipaliteyt der
 Stad Gend, gekosen den 5. Decem-
 ber 1792.

V A N D E R K E U R E .

- Maximiliaen de Caigny, *Volderstraete.*
- Jean-Baptiste Joseph Schaubbeer, *Ketel-poorie.*
- Jean-Baptiste de Brabandere, *by Oosleeclou.*
- Joannes Boulangier, *by d'Ordeel-brugge.*
- Bernard van Wambeke, *by den Raed.*
- François Speelman, *Veldstraete.*
- Charles-Joseph Oudaert, *op den Kauter.*
- Jacques-François de Brabandere, *Bisschop-straete.*
- Emmanuel Piers, *ibidem.*
- Louis-Eugène de Necker, *Auynleze.*
- Charles Louis Destouffieux, *Houtbriel.*
- Gaspard Buyse, *Veldstraete.*
- Bernard François Greniers, *op S. Pieters Neder-kauter.*

V A N G E D E E L E .

- Jean-Baptiste Bremmaeker, *Princen-hof.*
- Mulle, *by de Vrouwenbroeders.*
- Jean-François Cornells, *Onderstraete.*
- Jean-Baptiste-Louis Daneels, *Onderbergen.*
- Charles Massez, *Beggynen-driesteb.*
- Jean-Baptiste Benoit Delvigne, *Steedam.*
- Maurice Nieulant, *Hoogpoorte.*
- Andreas-Charles-Joseph Aubry, *Houtleze.*
- Joseph-Charles Meyer, *Hoogstraete.*
- Geerserd van Loo Ps. Jans d'oude, *Menlegat.*
- Guillelmus van der Straelen, *lange Steensstraete.*
- Joseph Sasseghem, *Drappstraete.*
- Joannes-Robertus Graham, *op S. Pieters.*

Fig. 1. Lijst van de leden van de voorlopige gemeenteraad van 5 december 1792, waarschijnlijk opgesteld door J.G. Meyer. Bovenaan zien we Maximilien De Caigny, wonende in de Volderstraete als schepene van de Keure. Verder vinden we er nog Bernard van Wambeke en Joannes Robertus Graham als schepene van Gedeele.

et de l'Egalité" (4). In feite moest zij de verantwoordelijkheid op zich nemen voor de impopulaire maatregelen die haar waren opgelegd, zoals de verpletterende belastingen en het innen van de zgn. "emprunt forcé", de gedwongen lening (5). Toen De Caigny met deze ondankbare taak opgezadeld werd, nam hij ontslag maar werd door de Voorlopige Vertegenwoordigers onder zeer sterke druk gezet om op zijn beslissing terug te keren, wat hij met grote tegenzin deed ("fit de mauvaise grâce").

Toen de Oostenrijkers na Neerwinden (6) terugkeerden, zetten ze hem af. Na Fleurus (7) keerden de Fransen hier terug en stelden een nieuw gemeentebestuur aan dat zij de "Commission Municipale" of Municipaelen Raad noemden, die uit 40 leden bestond. De Caigny stond 23e op hun lijst. Hij heeft als collega's o.a. Meyer, Van Wambeke, Graham, Hopsomere, enz..., allen overtuigde republikeinen. Deze "Commissie", die door Graham voorgezeten werd, werd op bevel van de Franse autoriteiten op 2 juli 1795 ontbonden en vervangen door een "Nouvelle municipalité et Conseil général de la Commune" (8). De gemeenteraadsleden noemde men toen "officiers municipaux" of gemeenteofficieren. De Caigny maakte er deel van uit. Niet voor lang echter. Dit gemeentebestuur werd op zijn beurt in december 1795 ontbonden. De Caigny hernam zijn privéleven en zijn ambt als advocaat.

In de maand Germinal van het jaar IV (maart-april 1796) hadden de verkiezingen plaats voor het aanstellen van de vertegenwoordigers van de departementen bij de Raad der "Anciens" (9) en die der "Cinq-Cents" (10). Er werden drie deelgemeenteraden te Gent opgericht. Deze van Gent-centrum werd aan De Caigny toevertrouwd. Hij gaf er geen blijk van veel autoriteit, want de zittingen verliepen er bijzonder woelig. Wanneer de vertegenwoordigers van de deelgemeenteraden in algemene vergadering voor stemmingen of verkiezingen samenkwamen, verzorgde hij het secretariaat, terwijl De Graeve het voorzitterschap waarnam. Op 23 maart 1797 werd De Caigny afgevaardigde bij de Raad der "Cinq-Cents". Du Bosch (11), die bij de verkiezingen zijn voorkeurskandidaten zag elimineren, ging zich bij het Directoire beklagen over de onwettelijkheid van de verkiezingen door te beweren dat men, om de ware patriotten te verwijderen, in de vergadering zijn toevlucht genomen had "à ce que la chicane a de plus raffiné" (tot de meest geraffineerde en spitsvondige advocatenstreken). Wanneer we de processen-verbaal over deze zitting door De Caigny opgesteld doornemen, blijkt dat hij in tegenspraak met elke regel, overgegaan is tot een grondig onderzoek van de "politieke kwaliteiten" van de verkozenen van de deelgemeenteraden en dat meerderen onder hen uitgeschakeld werden, doch men vindt geen enkele aanwijzing van de criteria volgens dewelke bepaalde leden van de verkiezingen verstoken bleven. Heeft De Caigny zijn tegenstanders met opzet van de stembus willen weghouden? Niets laat ons toe dit te bevestigen, maar ook niets om te ontkennen dat dit niet zo was.

Ville de Bruxelles.

Stad Brussel.

Le 26 Nov 1805
11/155

Acte de décès de Maximilien Antoine Joseph De Caigny. Juge à la Cour d'appel
 décédé le vingt-neuf de ce mois à huit heures du soir.
 âgé de cinquante ans, né à peteghem Département de l'Escaut
 Demeurant rue de l'égalité J. S. n° 10. Epoux de Marie Cathérine Heyndrickx; fils des
 feus Antoine De Caigny et de Marie Caroline Achters.
 Sur la déclaration de Louis Constantin Bosquet, voisin, âgé de quarante-neuf ans, Jurisconsulte
 et de Herman Joseph Schuers, âgé de cinquante-deux ans, fossoyeur, demeurant à l'Escaut
 qui ont signé.
 Constaté par moi Louis Devos représentant le Maire de Bruxelles, faisant les fonctions d'Officier public de l'Etat-civil, soussigné,
 duquel acte il a été donné lecture.

VILLE DE BRUXELLES — STAD BRUSSEL

Pour extrait conforme : - Voor gelijkkluidend uittreksel :

Bruxelles, le 5/11/83

Brussel, de

Pour l'Officier de l'Etat civil.
 Voor de Ambtenaar van de burgerlijke Stand.
 Le fonctionnaire délégué.
 De bevoegde Ambtenaar.

[Signature]

Du trentième jour du mois de Brumaire l'an quatorze Acte de décès de Maximilien Antoine Joseph De Caigny. Juge à la cour d'appel /
 décédé le vingt neuf de ce mois à huit heure du soir. /

agé de Cinquante ans, né à peteghem (Deinze) Département de l'Escaut / demeurant rue de l'égalité J. S. no. 10. Epoux de Marie Cathérine Heyndrickx; fils des / feus Antoine De Caigny et de Marie Caroline Achters. /

Sur la déclaration de Louis Constantin Bosquet, voisin, âgé de quarente neuf ans, jurisconsulte (rechtsgeleerde) et / de Herman Jozef Schuers, âgé de cinquante deux ans, fossoyeur (doodgraver), (...) qui ont signé. /

Constaté par moi Louis Devos représentant le Maire de Bruxelles, faisant les fonctions d' Officier public de l'Etat - civil, soussigné, / duquel acte il a été donné lecture. /
 Ondertekend : L. C. Bosquet H. J. Shuers Louis Devos (pour le) Maire

Uittreksel uit de overlijdensregisters van de stad Brussel van 21 november 1805. De Caigny overleed op 20 november 1805, de dag voordien op vijftigjarige leeftijd. Hij was geboren in 1755.

Du Bosch trachtte de verkiezingen nietig te doen verklaren door De Caigny te kwalificeren als royalist door een pamflet op te stellen tegen De Caigny, De Graeve en Van Hulthem, waarin hij de drie mannen als samenzweerders en vijanden van de Republiek afschildert. Zijn poging liep op niets uit. De 21e mei 1797 bekrachtigde de Raad der "Cinq-Cents" de ver-

kiezingen door Caigny georganiseerd. Du Bosch geeft zich echter niet gewonnen. Op 11 september 1797 schreef hij naar de minister van Binnenlandse Zaken : "Notre département est peu convenablement représenté... Le citoyen Caigny, qui n'est à sa poste que depuis un mois ne sera connu que par sa nullité. Il est cependant dangereux, ses principes n'étant pas républicains" (12). De Caigny zetelde in de Raad der "Cinq-Cents" zonder er bijzonder op het voorplan te treden tot de staatsgreep van Brumaire (13). Hij keerde naar België terug en werd rechter benoemd bij het Hof van Beroep te Brussel, stad waar hij stierf op 20 november 1805 (fig. 2).

Toen Du Bosch naar het Directoire schreef dat De Caigny koningsgezind was, zag hij niet in dat in het Scheldedepartement deze term zonder betekenis was (14), maar hij beseftte maar al te best dat de beschuldiging te Parijs zwaar overkwam, gezien van daar de bevelen kwamen om haat aan het koningdom te zweren. De Caigny is zeker een aanhanger van de nieuwe ideeën, maar, zoals veel Gentenaars is hij het niet eens met de wijze waarop Du Bosch ze in de praktijk omzet.

Zeker, de notabelen zijn inderdaad gekozen geweest zonder ook maar geraadpleegd te zijn om administratieve taken te vervullen en men zou ook kunnen denken aan het feit dat De Caigny gedwongen was in de Keure, de gemeenteraad en als gemeenteofficier te zetelen, maar dit was vast niet het geval voor het voorzitterschap van het Bureau van Gent-centrum ter gelegenheid van de verkiezingen voor de deelgemeenteraden en voor het secretariaat van de "Assemblée electorale" (Kiesraad) en het zal zeker niet het geval geweest zijn voor zijn verkiezing voor de Raad der "Cinq-Cents". Hij heeft dus zeker uit vrije wil zijn steun betuigd aan een regime, zonder twijfel zoals zovele verkozenen in het jaar VI met hem zowel in Frankrijk als in België deden, niet zo zeer om de principes, maar wel om de politiek, vooral op financieel en religieus gebied door het Directoire gevoerd, af te keuren. De Caigny is te Gent gekend als gematigd en het is om die reden dat hij verkozen werd.

De Caigny heeft, in een periode van totale omverwerping van de instellingen, van dagelijkse spanning in de stad, van verwarring in de ideeën van zijn medeburgers, van constante besluiteloosheid voor wat de toekomst betreft, blijk gegeven van een wijs republikein te zijn, vijand van alles wat buitensporig en gewelddadig was, met respect voor de nieuwe instellingen, tot welks vlotte werking hij nog bijdroeg door de functie van rechter bij het Beroepshof te aanvaarden. Ongetwijfeld waren diegenen die de zaken ook zo zagen, te Gent in de meerderheid.

Fernand LELEUX

Vertaling, verklarende nota's
en documenten : Eddy LEVIS

NOTEN

- (1) De Meire werd reeds vermeld in 1321. De straat ontleent haar naam aan een meir, meertje, poel of plas die zich naast de Kouter bevond. De Meire werd drooggelegd door het water via een afleidingskanaaltje of "conduite" (→ Conduitsstege) naar de Leie af te voeren. De naam is thans Korte Meer. De straat loopt van de Volderstraat tot aan de Zonnestraat. Vroeger was het een heel voorname straat (O.a. Hôtel d'Haene-Steenhuyze). Thans is het een levenloze grauwe straat.
- (2) Zie fig. 1 blz. 224 in Ghendtsche Tydinghen jg. 1988.
- (3) De St.-Baafskathedraal werd toen als Tempel van de Rede of "Temple de la Raison" gebruikt.
- (4) Vertaling : "gepassioneerd door vrijheid en gelijkheid."
- (5) Deze lening betrof enkel de clerus, de adel en de bezittende klasse. Kleine landbouwers, werklieden, handarbeiders en "autres citoyens peu aisés (andere minder welstellende burgers) waren er van vrijgesteld.
- (6) Neerwinden : Ligt in de provincie Luik, arrondissement Waremme. In 1793 bracht het Oostenrijkse leger onder bevel van de prins van Coburg een nederlaag toe aan het Franse leger onder Dumouriez.
- (7) Fleurus : Gemeente in de provincie Henegouwen, arrondissement Charleroi niet ver van de Samber. Jourdan (Fr.) overwon er op 26 juni 1794 het leger der Oostenrijkse Nederlanden onder het bevel van de prins van Coburg.
- (8) Vertaling : "Nieuw gemeentebestuur en Algemene Raad van de Gemeente."
- (9) Conseil des Anciens of Raad van Wijzen. Eén van de twee Assemblées of Kamers in Frankrijk tussen 1795 en 1799.
- (10) Conseil des Cinq-Cents of Raad der Vijfhonderd : Een uit 500 leden bestaande kamer die samen met de Anciens de wetgevende macht vormde in Frankrijk van 1795 tot 1799.
- (11) Renier - Gregorius Du Bosch : Meer over dit omstreden figuur in een van de volgende artikels.
- (12) Vertaling : "Ons departement is niet naar behoren vertegenwoordigd. ... Burger Caigny, die nog maar sinds één maand zijn functie waarneemt, zal slechts om zijn onbenulligheid bekend blijven. Ondertussen blijft hij gevaarlijk, zijn principes zijn onrepublikeins." We hebben hier weer met één van de machinaties van "politiek beest" Du Bosch te maken.
- (13) Staatsgreep van 18 Brumaire of 9 november 1799 door Napoleon, waarbij een einde werd gesteld aan het "Directoire", dat vervangen werd door het "Consulat".
- (14) Inderdaad. De term "royalist" sloeg in Frankrijk op de aanhangers van koning Lodewijk XVI. De Belgen zijn nooit zijn onderdanen geweest. Ten andere hadden ze nog maar zelf net hun eigen keizer aan de deur gezet na de Brabantse Omwenteling.

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE GENTSE BRUGGEN (Vervolg)

WALPOORTBRUG

De oudste vermelding van deze "Walbrug" is van het jaar 1274. Ze kreeg haar naam van de Walpoort welke tot in 1730 aldaar nog stond.

De brug werd herbouwd in 1776. Van omstreeks 1810 werd ze dikwijls vermeld als "pont Madou". Over deze laatste naamgeving bestaat veel twijfel over de oorsprong en betekenis.

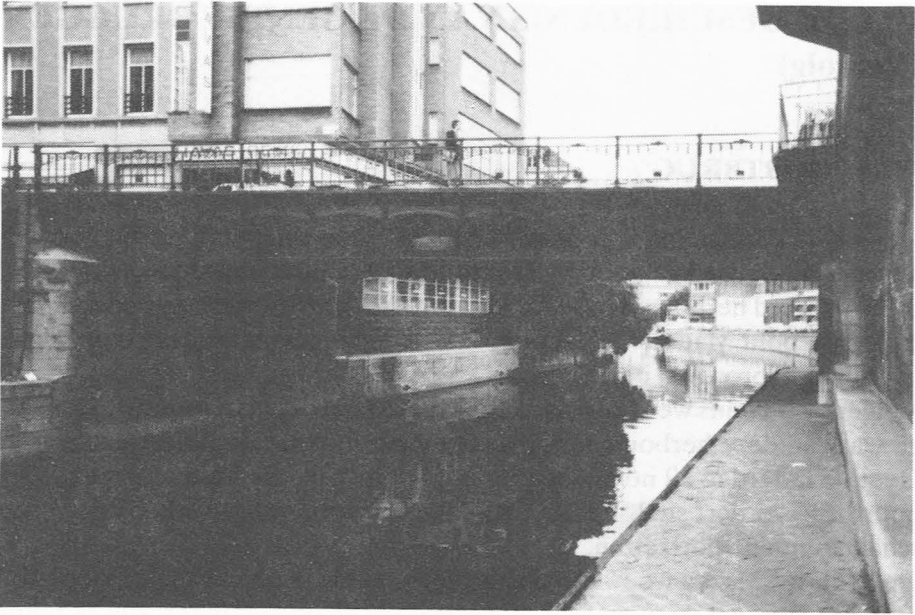
Volgens M. Heins werd ze tussen 1862 en 1882 in delen herbouwd. Het enige wat van deze herbouw terug was te vinden, vond ik in de Gazette van Gent : "Zaterdag 29 november 1862, De afbraak der huizen aan de Walpoortbrug vordert snel. Eerlang zal men de verbredingswerken op groote schaal kunnen voortzetten."

Op 3 juli 1882 lezen we : "Om de herbouwing toe te laten van de Walpoortbrug te Gent, zal de overtocht op gezegde brug onderbroken zijn te rekenen van heden maandag. De overtocht der voetgangers zal nogtans aan deze plaats behouden worden bij middel van een voorloopig brugje. De herneming van den overtocht op de brug zal later bekend gemaakt worden." Later was er echter niets meer terug te vinden.

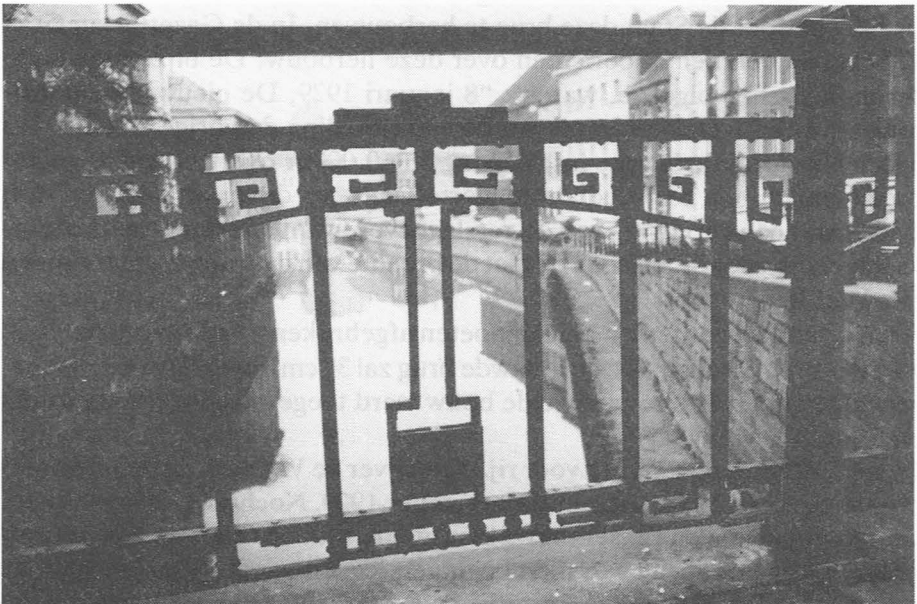
In 1927 besloot de Staat deze brug te herbouwen. In de Gazette van Gent verschenen een tiental berichten over deze herbouw. De bijzonderste, in chronologische volgorde, waren : "8 januari 1929, De nieuwe Walpoortbrug, over de Ketelvest, waarvan de aanbesteding de vorige week plaats had, en waarbij de laagste inschrijving 3.360.000 fr overtrof, zal 15 meter breed zijn, zijnde zo breed als de Korte Dagsteeg die er op uitgeeft." Dit laatste was een vergissing van de verslaggever, want 15 meter was de doorvaarbreedte voor de schepen en niet de breedte van de brug, zie hiervoor de tabel verderop.

"Een drietal huizen zullen aldaar moeten afgebroken worden voor het bouwen der brughoofden. De herbouwde brug zal 30 cm hoger liggen dan vroeger." De ondernemers aan wie de bouw werd toegewezen waren : Hiroux en Co uit Brussel.

17 april 1929 : "Het verkeer voor rijtuigen over de Walpoortbrug zal onderbroken zijn van 23 april tot einde november 1929. Nochtans zal het verkeer voor voetgangers en fietsers verzekerd worden door een voorlopige voetbrug." Deze noodbrug was men beginnen leggen vanaf 19 maart. Van de streefdatum kwam (zoals gewoonlijk) niets terecht. Op 26 januari 1930 lezen we : "De werken aan de nieuwe Walpoortbrug schieten flink op en zullen weldra voltooid zijn."

De Walpoortbrug gekiekt vanuit de Ketelvest, in 1983.

Detail van de borstwering van de huidige Walpoortbrug.

Het ijzeren geraamte rust reeds op de brughoofden en men is bezig met de ijzeren bevoering der brug, waarna men zal overgaan tot de stenen bevoering. Ook zullen de brugleuningen aangebracht worden, zodat de voetgangers weldra toegang zullen hebben over de brug, die nagenoeg dezelfde is als de Ketelbrug.

Er dient opgemerkt te worden dat de werken uitgevoerd werden zonder dat de scheepvaart onderbroken werd.”

Drie maanden later dan voorzien, werd op zondag 2 maart 1930 de Walpoortbrug plechtig ingewijd door burgemeester Van der Stegen.

JAAR	SOORT	Lengte	Breedte van : rijweg voetpad doorvaar			Vrije PROEF hoogte
1882	Draaibrug metaal				5,9	
1929	Vaste in metaal	17	6	2 x 2	15	4,4
Staatsbrug						

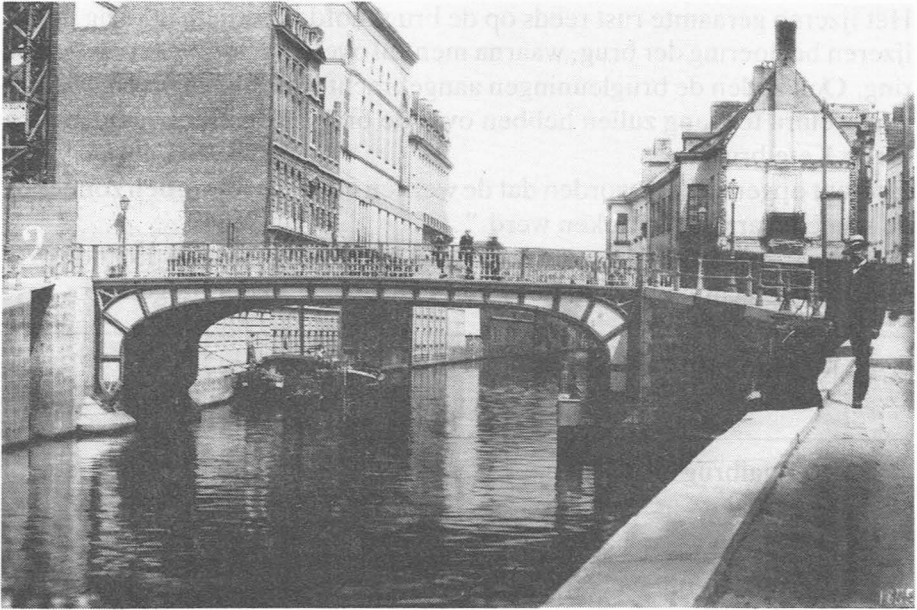
KETELBRUG

Toen Gent zich nog tot de eerste wijk bepaalde, was de Ketelpoort één der vier stadsbuitenpoorten. Ze was voorzien van ronde torens, bovenaan in de vorm van omgekeerde ketels, vandaar de naam. De brug ervoor werd dan ook de Ketelpoortbrug genoemd (later afgekort tot Ketelbrug).

Toen, in 1780, de poort werd afgebroken, bouwde men op de vrijgekomen plaats drie huizen welke terug werden afgebroken in 1837.

De, oorspronkelijk, stenen brug werd, in 1857, herbouwd als metalen vaste brug, gemaakt in de werkhuizen van de heer Van Acker, te Gent. Van deze herbouw, door aannemer De Beer, verschenen, in de Gazette van Gent, een achttal berichten, met als eerste bericht de melding van de aanvang der werken op 23 juli 1857. Het laatste bericht behandelde de proefbelasting op dinsdag 10 november 1857 : “Deze morgen heeft de tweede beproeving der Ketelpoortbrug plaats gehad : twee wagens dragende een gewigt van omtrent 21.000 kilos, hebben er een uer lang stil op gestaen, zonder dat de brug het minst gezonken zij.” Hierna werd de brug in gebruik genomen voor alle verkeer (sinds 2 november mochten de voetgangers er over).

Vanaf 1910 werden er plannen gemaakt om de brug te vernieuwen en te verhogen met ongeveer 25 cm. Het werd, zoals de St.-Jorisbrug, een vaste metalen brug waarvan het dek met kassei belegd werd en waarover men

De pas vernieuwde Ketel(poort)brug in 1912.
(Foto van het Ministerie van Openbare Werken)

De Ketelbrug vóór 1912.

een dubbel tramspoor lei ter vervanging van het enkel spoor van 1874. Op 22 november 1911 lezen we, in de Gazette van Gent : “De Ketelbrug. De werken voor het herbouwen dezer brug zullen den 20 december aanvangen met het afbreken van de herberg “De Schelde”, op de hoek der Ketelvest en van de Nederkouter. De steenweg zal daar 1,5 meter verhoogd worden.”

In januari 1912 begon de firma Neyt en Vossaert aan de bouw van een noodbrug, om daarna te beginnen aan de afbraak der oude Ketelbrug. Aan deze afbraak werd dag en nacht gewerkt.

Tijdens het begin van de werken, op 26 januari, werd een zonderlinge vondst gedaan, bij het uitbreken van de grondvesten van de oude brug : bij het uithalen van een meerpaal stelde men vast dat deze paal een oud kanon was en even later vond men bij het uitgraven een 15-tal kanonballen. Het kanon als meerpaal scheen normaal te zijn, men trof er verscheidene aan langs de Schelde. Het waren waarschijnlijk afgekeurde kanonnen uit 1830, die door de stad afgestaan waren om als aanlegpaal te dienen. De kanonballen waren hier terecht gekomen met aangevoerde grond komende van oude vestingen, bij de bouw van het justitiepaleis. Deze gegevens komen uit dagblad “Gazette van Gent”.

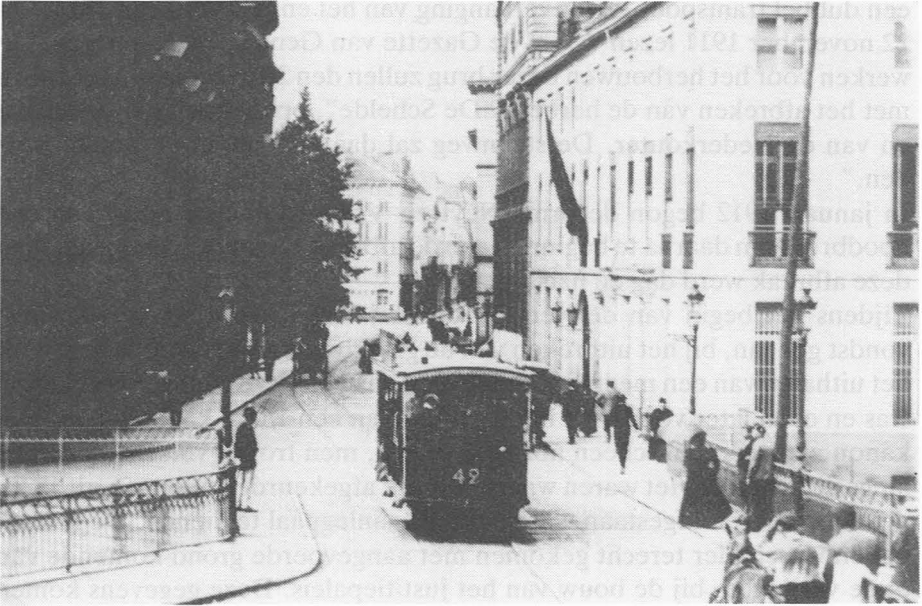
Op vrijdag 31 mei 1912, werd de brug opengesteld voor het verkeer en begon men aan de afbraak van het voetgangersbrugje. Enkele dagen voordien was er in de krant een artikel verschenen met volgende tekst : “De brug zal bepaald eene schoone verbetering uitmaken, zoo voor de scheepvaart als voor de algemene wegenis, maar in het midden der stad is ze toch wat al te eenvoudig. Terwijl aan de St-Michielsbrug het geld verspild werd, wordt er hier eene leuning langs de brug geplaatst, van de soort die men over 50 jaar gebruikte, zonder de minste versiering zonder zelfs kandelaars om de brug te verlichten.”

Moest men toen de hedendaagse leuning gezien hebben, wat had men dan geschreven ?

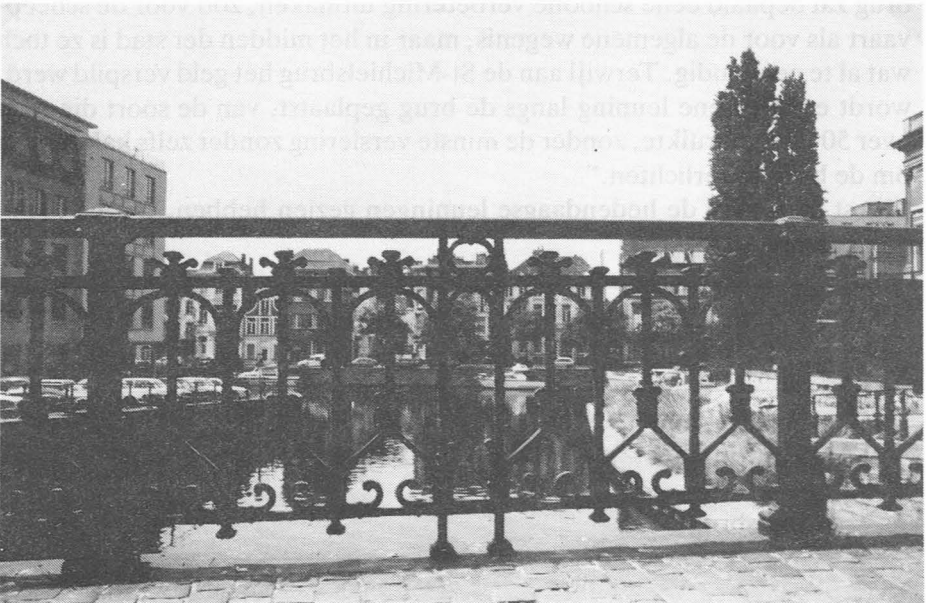
JAAR	SOORT	Lengte	Breedte van :		Vrije	PROEF
			rijweg	voetpad	doorvaar	hoogte
1857	Vaste in staal				5,75	22.000
1912	Vaste in staal	47	8	2 x 2	15	6
Stadsbrug						

(1) Uit Het Gentse Woordenboek van L. Lievevrouw-Coopman, Ketelpoorte.

Er was een gezegde : “door de Ketelpoorte niet durven of mogen gaan.” Dit

De Ketelbrug voor de vernieuwing van 1912.

De huidige brugleuning van de Ketelbrug (bouwjaar 1912).

werd gezegd van degenen die geen kuiten hebben, dunnen benen, die de vrije schippers, in scherts gesproken, zouden nemen als schipbomen !

M. LABYN
(’t vervolgt)

DE GESCHIEDENIS VAN DE VYT BORLUUTFUNDA- TIE EN HET LAM GODS (Vervolg en Slot)

1976 mei 21-31. Alex Wauters had van de Toeristische Dienst van de stad Gent de opdracht gekregen om een kopie te maken naar het Lam Gods. De eerste reeds voltooide panelen werden tentoongesteld in het Congrescentrum te Gent.

1976 juni 15. William Beun werkte de kopie van het Lam Gods begonnen door Alex Wauters verder af. Deze repliek is bedoeld als publiciteit voor het cultureel patrimonium van Gent (!?).

1977 september 3. Als onderwerp voor de Belgische postzegeluitgave gewijd aan de 50ste verjaring van de “International Federation of Library Associations” koos men voor een boekfragment uit het St.-Jan-Baptist-tafereel.

1978 januari 31. Tijdens een oefenbeurt om het retabel te verwijderen uit de Vytkapel in noodgevallen werden de panelen overgebracht naar de sacristie. Tijdens deze transactie viel het Johannes-de-Doper-paneel gespleten in twee delen op de grond. Opvallend is dat tijdens deze gelegenheid de kerkfabriek van St.-Baafs foto’s en lichtbeelden heeft laten nemen met het oog op reproductie voor verkoop in de kerk aan bezoekers.

1978 maart 2. De befaamde kunstexpert Roger Marijnissen waagt zich aan een gok en meent dat de Rechtvaardige Rechters verborgen zaten in een huis aan de Komijnstraat te Gent. De vroegere bewoonster(s) stond(en) in nauwe relatie(s) met Goedertier (cfr 1939).

1979 oktober 2. Het beschadigde Johannestafereel werd gerestaureerd door het Belgisch Kunstpatrimonium en op deze datum terug in het raam van het veelluik geplaatst. Inmiddels waren er ook onderzoeken uitgegaan naar de veiligheid van het retabel. Het besluit was dat de Vytkapel weinig mogelijkheden te bieden had om het retabel te beschermen tegen rampen (vb. : brand).

1982, mei 26 (vóór). De overheid had geld gegeven om het retabel beter te laten beveiligen. Blijkbaar had het bisdom dit verkeerd begrepen en heeft het de toezichter van het retabel beter beschermd door het aanbrengen van een glazen loket in de Vytkapel.

1983. Prof Dr. A. Van Elslander dacht in 1984 Lucas de Heere, de 16de eeuwse all-roundkunstenaar, te herdenken, daar het 400 jaar geleden was dat deze te Gent geboren werd en 350 jaar dat hij er overleed. Er werd gepraat over het aanbrengen van zijn ode, die oorspronkelijk rechtover het Lam Gods hing in de Vytkapel.

Eerste publicatie over "De van Eycks te Gent" in Ghendtsche Tydinghen, 12de jg, blz. 151-165, en tevens ook de eerste nr. 1 van de nota's waarvan in dit artikel nog steeds naar teruggerepen werd. Dit artikel werd nog in hetzelfde jaar opgevolgd door "De van Eycks te Gent II : De verblijfplaatsen", blz. 268-277 (nota's : 50-65). Bij deze artikels waren er tevens twee illustraties van het Lam Gods : "De Rechtvaardige Rechters" (origineel, blz. 158) en het stadsgezicht op het gesloten retabel (blz. 273).

1984, januari 28. Na 30 januari 1978 (cfr.) stelde het rijk een commissie samen die zich bezig hield met de conservatie van het Lam Gods, gelijktijdig riep ook het bisdom Gent een stichting in het leven die zgn. dezelfde belangen behartigt. In begin 1983 werd in de persmededelingen kenbaar gemaakt dat de eerste commissie het noodzakelijk vond dat er beschermingsmaatregelen werden genomen vooral op gebied van de klimatologische factor. Om die reden werd voorgesteld om het retabel over te brengen naar de huidige doopkapel, wat ook bekrachtigd werd door de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen. Op 28 januari tijdens een persconferentie maakte Karel Poma, gemeenschapsminister van Cultuur, bekend dat dit projekt geschat op ± 4,5 miljoen frank zou gesponserd worden door "American Express" (319). De integratie van de ruimte waar het retabel zou in opgeslagen worden, kan men moeilijk als een be kroonde renovatie beschouwen. De stichting van het bisdom is niet gelukkig met deze beslissing; zij wijst erop dat het Lam Gods voor de Vytkapel geschilderd is geworden en dat het retabel er reeds meer dan 5 eeuwen vertoeft.

1984. De 50ste verjaring van de diefstal van het paneel der Rechtvaardige Rechters brengt enige opschudding te Gent teweeg. Zaterdag 29 september werd een monument te Melle opgeheven met het oog op de ontdekking ervan, wat uitbleef.

Als vervolg op de artikels over van Eyck in 1983 (cfr.) vinden we op blz. 29 van Ghendtsche Tydinghen, 13de jg., "III De van Eycks te Gent : Hun oeuvre (nota's 60-77) terug, dat verlengd werd met "IV De van Eycks en het Prinsenhof te Gent" tussen pagina's 180-193 (nota's 78-101). Het kon

niet op en in dat jaar verscheen nog “V. De van Eycks te Gent : Leerlingen en medewerkers (1ste deel)”, blz. 319-332 (nota's 102-140), waarbij vooral de befaamde zuster Elisabeth van Eyck en Lieven van der Clite besproken werd. Voor de verdere relatie tussen de familieleden verwijzen we naar ons artikel in “Het Brugs Ommeland” met name : “De herkomst van de gebroeders van Eyck” (1985, 25ste jg., blz. 235-259). De bespreking over Lieven Van der Clite lag aan de basis van het terugvinden van zijn Laatste Oordeel geschilderd in 1413 voor het Gentse Gravensteen. Dit tafereel wordt thans bewaard in het Stedelijk Museum van Diest (320).

1985. Het vervolg op “V. De van Eycks te Gent : Leerlingen en medewerkers (2de deel) verscheen in Ghendtsche Tydinghen, 14de jg, blz. 26-44 (nota's 141-198) en handelde over Gerard en (de nooit bestaande) Jan van der Meere, (de legendarische) Simon van den Bossche en zijn schildersfamilie, Olivier Portier en Pieter van der Pale, (de uit de fantasie geboren) Lieven van der Goes en Petrus Christus. Een vraag waarmee we nog steeds zitten, is in welke mate Gerard van der Meere een schilder was, daar hij enkel optreedt als borg bij de opname van een schilder ! In die periode treffen we ook een schrijver aan te Gent onder (de zeer veel voorkomende) naam Gerard van der Meere.

In hetzelfde jaar nog neemt ons artikel “De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods” zijn aanvang (blz. 342-348, nota's 200-210C) met de jaren 1432-1440.

1986 februari. De werken aan de Doopkapel nemen hun aanvang (319). De Doopkapel zou volgens experts een betere beschutting kunnen bieden (vb. bij brand) aan het retabel dan de Vytkapel, waar het reeds meer dan 5 eeuwen vertoefd heeft. In april waren reeds de betonnen platen gemonteerd in de kapel.

1986 april 5 & 6. Voorverkoop van de postzegels gewijd aan het Lam Gods-retabel. Zij omvatten nr. 5 en 6 der Belgische uitgaven en zijn ondergebracht in de reeks van culturele : de Madonna (9 + 2 Fr.), God-de-Almachtige (13 + 3 Fr.), St.-Jan-Baptist (24 + 6 Fr.) en de Aanbidding van het Lam (50 + 12 Fr.).

1986 juli 8 Het retabel werd overgebracht van de Vytkapel naar de Doopkapel. De lijst echter bleef in de Vytkapel verlaten en alleen achter.

1986. We zitten in Ghendtsche Tydinghen volop in het artikel “De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods”, dat handelt over de jaren 1440-1449 (blz. 56-59), 1450-1469 (blz. 108-111) met een illustratie van het landschap op het Kluizenaarstafereel, 1467-1478 (blz. 169-172,

nota's 211-223 A), 1475-1500 (blz. 230-233), 1500-1535 (blz. 282-285) met een illustratie van "Het Hemels Jeruzalem" uit het middenpaneel, en 1542-1561 (blz. 329-332, nota's 224-8).

1987. "De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods" loopt verder in de 16de jaargang van Ghendtsche Tydinghen over de jaartallen 1562-1583 (blz. 25-29, nota's 229-237), 1580-1623 (blz. 102-106, nota's 238-242), 1600-1638 (blz. 143-148, nota's 243-5), 1640-1700 (blz. 201-206, nota's 246-9) met een foto van de H. Maagd, 1704-1768 (blz. 269-273, nota's 250-5), en 1769-1800 (blz. 335-340, nota's 256-262).

Voor 1987 vermelden we nog het artikel "De Sint-Salvatorskathedraal als inspiratiebron voor van Eyck" (Lam Gods) van R. van Elslande in "Het Brugs Ommeland" (27ste jg., blz 173-176), waarin tevens aandacht gevestigd wordt aan de opdracht van de Bruggeling Jan de Visch aan Hubert van Eyck. Dit artikel zal in de nabije toekomst opgevolgd worden in hetzelfde tijdschrift met "Het Brugse atelier van Jan van Eyck", "De erfenis van Jan van Eyck" en "De leerlingen en navolgers van Jan van Eyck".

1988. De ontknoping is nabij van "De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods" in de 17de jaargang van ons tijdschrift en handelt over de jaren 1802-1825 (blz. 54-58, nota's 263-273), 1825-1846 (blz. 100-103, nota's 274-284),...

Een halve eeuw geschiedenis over het Gentse veelluik biedt U het nummer 3 van 1988 (blz. 140-144, noten 285-295), nl. van 1847 tot 1898.

In het nummer 4 van 1988 werd in G.T. de gebeurtenissen vanaf 1900 tot 1932 belicht (blz. 216-221, noten 296-305). De muziek van de orgelspelende engel op blz. 218 is dan ook gewijd aan het feit dat alle panelen van het Lam Gods terug samen prijkten in de Vytkapel.

En eindelijk kwam dan toch de bespreking van de diefstal in het nummer 5 van 1988 (blz. 291-295, noten 306-310). Een detail van het gezicht van Adam treft men aan op pagina 292.

De zwerftocht die het Gentse retabel moest doorstaan tijdens en na de tweede wereldoorlog (1940-1952) wordt beschreven in het laatste nummer van 1988 (blz. 330-333, noten 311-316), dit wordt nog geïllustreerd met een zicht op het kasteel van Pau (blz. 330), waar het veelluik kortstondig verbleef.

Vermeldenswaardig voor 1988 is het artikel "De Bevernaar Joos Vyt, diplomaat van Filips de Goede" in "Het land van Beveren" (31ste jg., nr. 3, blz. 98-112) van R. van Elslande, waarin tevens een verblijf van Hubert van Eyck in de streek van de Elzas aangehaald wordt. Binnenkort krijgt dit artikel een vervolg waarin de geschonken gronden in het Waasland voor het onderhoud van de Vyt-Borluutfundatie besproken worden.

1989. In het eerste nummer van ons tijdschrift (blz. 53-56, noten 317-8) wordt de geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods belicht vanaf 1952 tot heden. Dit wordt gevolgd door een beknopt overzicht van de publicaties in ons tijdschrift over “De van Eycks te Gent” (1983-1985) en “De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods” (1985-1989).

ADDENDA

1510 omstreeks. In het Brevarium Mayer van den Bergh, bewaard in het gelijknamig museum te Antwerpen, treffen we in de randversiering bij de maand november (f°6) bovenaan een vrije interpretatie aan van het middenpaneel van het Lam Gods en wel in combinatie met Van der Goes' verloren geraakte “Kroning” van de H. Maagd. Daaronder zien we een Hel en Vagevuur waaruit zielen gered worden door engelen. Merken we op dat de verloren geraakte predella van het Lam Gods een gelijkaardige voorstelling had. Mogen we deze illustratie soms daarmee in verband brengen, daar te meer het witte paard van het St.-Maartentaferaal op dezelfde pagina te ruggaat op dat van het gestolen paneel ? Dit boek werd verlucht door de Gentenaars Gerard Horenbout en Simon Bening.

1753. Dr. M. Gysseling wees ons op een overgeslagen inventaris van de St.-Baafskathedraal waarin duidelijk een overzicht van de fundatie wordt naar voor gebracht, die in 1435 werd gesticht (Kerkrekening B. 4928).

1817. Hierbij willen we de Heemkundige Kring van Lokeren en omgeving bedanken voor het toesturen van een door ons niet bekend artikel in hun tijdschrift “De Soevereinen” in verband met de gebeurtenissen van de luiken van het Lam Gods.

NOTEN

319. *H. Collumbien*, Nieuws uit Oost-Vlaanderen, in : Natuur- en stedschoon, jg. 53, nr. 1, jan. Febr. 1984, blz. 22-24; *Anoniem*, Transfert Lam Godsretabel van de Joos Vijdkapel naar de doopkapel. St.-Baafskathedraal Gent, in : S.O.S. Gent informatieblad, jg. 7, nr. 23, april 1984, blz. bijgevoegd vooraan; *F. De Clippele*, Het Lam-Gods-debat, in : S.O.S. Gent informatieblad, jg. 7, nr. 24, augustus 1984, blz. 4.
320. *R. van Elslande*, Het Laatste Oordeel van de Meester van Diest, met name Lieven van der Clite (en Augustijn de Brune), in : Meer Schoonheid, jg. 4, 1986, blz. 98-108; jg. 5, 1987, blz. 1-12, 33-44, 82-84.

Naschrift

We hopen maar dat deze artikels niet enkel en alleen zullen geraadpleegd worden in verband met het Lam Gods. Ze vormen ook een waardevolle bron voor talrijke vorsers die begaan zijn met Gent. In de uitgebreide bibliografie vindt men dan ook talrijke gegevens over de Arteveldestad. Verder is het onze uitdrukkelijkste wens dat in de toekomst deze chroniek zal aangevuld en verbeterd worden.

Rudy VAN ELSLANDE

VAN ALLE MARKTEN THUIS

Deel IX DE VISMARKT

“Visch ! visch ! schellevisch !
die van den nacht gevangen is !”
(Uitroep van de visleurders)

Door zijn ligging aan de samenvloeiing van Leie en Schelde, was Gent een waterrijke en dus ook visrijke streek. In oude geschriften leest men dat heel wat Gentenaars zich omstreeks het jaar duizend onledig hielden met de visvangst. Het betrof hier uiteraard riviervis, zoals baars, karper, paling, enz..., wat toen nog in onze ongepolueerde rivieren kon. De Schelde liet echter ook toe zeevis van boven Antwerpen aan te voeren. Zo is reeds zeer vroeg in de toltarieven sprake van zeebaars, spiering en mosselen. Justus Billiet heeft het over “aberdaan (1) en bakelau ofte terrenoeufvis (2), dat syn kleyne aberdanen die de Fransche ende Inghelsche met heele vloten, schepen gaen visschen op de kusten van Indien, die niet en vallen soo groot, soo dicke ende wit ghelyck den Hollandschen, maer syn veel beter van smaecke, ende worden hier somtijds vercocht, voor Hollandschen, ofte Zeeuschen; in Spanniën, ende in Italiën en willen genen anderen eten als van deze terrenoeufvis.”

Niet alleen per schip, maar ook met karren over land werd vis aangevoerd, zoals we uit een voorgebod uit 1337 kunnen opmaken. Het lossen gebeurde aan de “aerd” of talud van de Leie, evenwel gecontroleerd door een stadstoezichter die controle moest houden op hoeveelheid, herkomst en prijs. De vis werd in die tijd nog niet geakaakt, t. t. z. de ingewanden werden er niet uit verwijderd, zodat hij slechts beperkt houdbaar was en dus terstond

DE VISCHMORT.

I.

Dá zijn toch slechte tijen !
Waar gaat de wereld nu naartoe ?
Hoe es't ons Heere nog nie meê ?
'T es vreed, 'k en weet nie hoe !...
De Schelde en ook de Leie
Ze staander alle twee nie waar ?
Lijk Adem en lijk Eya daar
Zoe paddermoeder klaar !
Nette !
Och tzumenist ! wá spijt !
De vischmort waar g'uw breutje wint
Es al zijn eere kwijt !...

II.

De menschen roepen 't wrake,
We staan te zweeten op ons stal
Van klirre en van 'k en weet nie al,
We beven overal !
Tot zelfs beneden stake,
Waar dat men nie en es verveerd,
Daar zegt men ook gesfronteerd :
'T es nie gepermetteerd !...
Nette !
Och tzumenist ! wá spijt !
De vischmort waar g'uw breutje wint
Es al zijn eere kwijt !...

III.

De Schelde al op ziju zije,
Die ligt percies lijk Pierlala
Meê zijn twee billekens bloot, ja ja,
Zoo, Nette, hoe vindt-de dá ?
En tons madam de Leie,
Die zit te visschen aan esn aluis,
D'er es wá pak aan, snel en struisch,
Daarbij mama es t' huis !...
Nette !
Och tzumenist ! wá spijt !
De vischmort waar g'uw breutje wint
Es al zijn eere kwijt !...

IV.

D'er was er leat een kwezal,
En sás ze zij de Schelde zag,
Zij zeker, 'k zeg het zonder lach,
Dat zij haast kwalijk lag !...
Ze botstege op 'nen ezal,
En alle twee, dá was wá straf,
Die rolden zij in eenen draf
De Virreplaatsen af !
Nette !
Och tzumenist ! wá spijt !
De vischmort waar g'uw breutje wint
Es al zijn eere kwijt !...

V.

Dá kan alzoó nie blijven,
We doen een toerken in 't gem'en,
We leggen al ons cens bijeen,
We koopen ondereen,
De visch- en groenselwijven,
Een jakske, een rokske veur de Lei,
Een broekte veur de Scheld, daarbij
Es ons conacantie vrij !
Nette !
Och tzumenist ! wá spijt !
De vischmort waar g'uw breutje wint
Es al zijn eere kwijt !...

Fig. 1. "De Vischmort" werd gezongen op de wijs van "Koevoet es beter dan boelie". (Koninklijke Bond van Oostvlaamse Volkskundigen. - Gent la 17 boek A nr. 23.)

moest verkocht worden. Deze vis zat in bennen of vismanden, haring soms in tonnen.

Toen de vismarkt enige omvang begon te krijgen, ging men op de markt vast verkoopsstallen inrichten, tussen de 4 pilaren of “staecken”.

Op het gedeelte van de markt, waar zich nu de Europa-Bank en de monumentale waterpomp bevindt, had men de zeevismarkt. Langs de andere zijde, de riviervismarkt of “Bliekenmort”, waar de “bliekenwijven” hun waar verkochten. Deze vismarkt liep door, over de Vleeshuisbrug tot aan het huis “’t Gauden Hant” op de hoek van de Kraanlei en heet ten andere nu nog altijd Kleine Vismarkt. In het midden van wat nu de Groentenmarkt is, bevond zich het “Meynhuys” of “Meyne”. De plaats waar de vis geveild werd, was met een soort lage balie van de rest van de markt afgescheiden. Op een groot houten gebouw (waar zich nu de bank bevindt) stond een torentje met uurwerk, waarin zich ook de marktklok bevond, die begin en einde van de verkoop aankondigde. Langs de zuidzijde was een groot houten zonnescerm getimmerd, dat voor de zo nodige schaduw en koelte zorgde op zonnige dagen. Verder waren de stalletjes overdekt met een nogal eigenaardig en ondoelmatig afdak. Er waren 51 afzonderlijke stallen of banken voor de zeevis en een 25-tal voor de “stokvischmerct” (3) en de “Groenvischmerckt”, die mits betaling van de “tafel ter vischmaerct” konden gehuurd worden. Aan de pilaar aan de Pensenmarkt stond het “Groenhuys”, waar men zich de bijhorende groenten kon aanschaffen en diametraal daar tegenover aan de “staecke” aan de Lange Munt en de Hoogpoort was de “kapblock”, waar men zijn vis in mootjes kon hakken. In de 14 eeuw sprak men nog van stijlen en stokken, wat bewijst dat de pilaren toen nog in hout gemaakt waren (4). Vis van “benedenstaken” was verwezen of afgekeurde vis, die niet vers meer was en die buiten de staken (de markt) verkocht moest worden. De vis die “ghewaerdeert is niet correckt ofte oprecht goet te sijn die sij vercoopen aen arme slechte lieden voor alf gelt, ofte noch min; maer sijnde heel bedorven ende daermen siekten aen souden eten, die worden gheworpen van schraven brugge (de Vleeshuisbrug) in de Leije, alsoo men oock doet van quaden harinck, drooghen, ghesouten ofte gheweecten; dese verweesene vismort staet buyten de pilaeren lancx het beenhuijs achter de harinckmart” (5).

Toen men in de 15e eeuw het Groot Vleeshuis bouwde, langs de Leieoever, dreigde de toegang tot deze rivier voor de vischverkopers afgesloten te worden. Men voorzag echter vier “gaten”, vier stenen gewelven onder het vleeshuis, welke uitgaven op de Leie. De vis werd er met platte schuiten onderdoor gevaren tot aan de “watersteegher” op de vismarkt. Men kan de top van drie gewelven nog zien aan het terras van café “’t Galgenhuisje”. Langs het wandelpad aan de Leiekant zijn ze nog alle vier te zien. Daar was ook de watertrap langs waar de palingboeren en de riviervissers hun waar aan land brachten. Het hoekhuis recht over O.L.V. met de inktpot, was

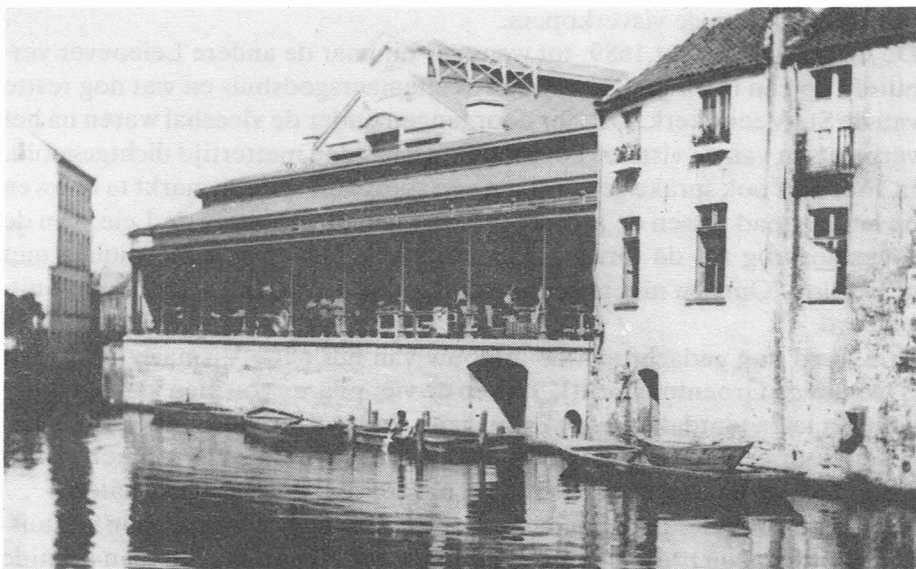

Fig. 2. De achterzijde van de vismarkt (1878) aan de samenvloeiing van Leie en Lieve. Aan deze zijde bevonden zich de tafels voor de verkoop van afgekeurde of tweede keus vis. (Foto Geo. Pieters, Gent - Verzameling E. Levis.)

Fig. 3. De in neo-gotische stijl herbouwde vishalle gezien van op de Onthoofdingsbrug over de Lieve in 1913 ten tijde van de Wereldtentoonstelling. De schermgevel is een ontwerp van architect A.R. Janssens uit 1911. (Postkaart - Uitgever onbekend - Verzameling E. Levis.)

het gildehuis van de visverkopers.

De markt bleef er tot 1689, tot wanneer hij naar de andere Leieoever verhuisde op een open plek tussen het Wenemaersgodshuis en wat nog restte van de St.-Veerlekerk. De vier doorgangen onder de vleeshal waren na het verplaatsen van de vismarkt overbodig en werden mettertijd dichtgegooid. In 1671 is er ook sprake geweest om een soort halfopen vismarkt te bouwen op het jaagpad tussen de achtergevel van het Vleeshuis en de Leie, van de Vleeshuisbrug tot de Grasbrug, met in het midden een mijnhuisje met marktklok. Om een niet te achterhalen reden werden de werken nooit uitgevoerd.

Ook werd nog gedacht aan de uitbouw van het oude Vismarkt-plein zelf (De huidige Groentenmarkt). Tussen de vier pilaren zou men vier paviljoenen met leien tentdaken bouwen met een centraal mijnhuis, het geheel omgeven door een muur met vier poorten, één aan elke zijde van het marktplein. Om verkeerstechnische redenen werd ook dit project verlaten.

Toen men uiteindelijk voor goed naar de hoek van het Veerleplein verhuisde, bleef nog een tijdje de “Broddelijnghe oft Mosselmaerct” aan de zijde van het Groot Vleeshuis. Toen men de St.-Veerlekerk afbrak, werd op een smalle strook langs de Leieoever een lange marktplaats voorzien, met in het midden een mijnhuisje en in de kelders, een palingmarkt. De ingang bevond zich op de Kleine Vismarkt op de plaats waar nu nog de insprong is rechts naast het huis met het borstbeeld van Karel van Lorreinen. In 1688 zat men ook daar te krap behuisd en verhuisde men naar een verloren hoek tussen het Wenemaersgodshuis en de afgebroken Veerlekerk, aan de samenvloeiing van Leie en Lieve. Men zorgde ook voor een doorgang naar het St.-Veerleplein, waar men naar een ontwerp van beeldhouwer Artus Quellijn een prachtige barokke monumentale ingangspoort liet bouwen (Fig. 4). Het Neptunusbeeld was van Guy Helderberg en de zeeemannen, die Schelde en Leie voorstelden, waren respectievelijk van Helderberg en Rombaut Pauwels. (Pauli) Na de brand van 1872 werden ze herkapt en vervangen door de toen controversiële beelden van Karel De Kesel (6), waarvoor o.a. “Pruuke” Dossche nog model stond. In een spotlied uit die tijd zingt men dat door de naaktheid van “madam de Leie” (“der es wa pak an, snel en struis”) “de vismort heel heur ere kwijt es” (fig. 1).

In het begin van de 18e eeuw viste men ten tweeden male het plan op om op de huidige Groentenmarkt, de oude Vismarkt dus, nogmaals een gedeeltelijk overdekte marktruimte in te richten, nu met centrale pomp. Ook dit ontwerp verdween weer in de lade.

Voor de veiling in de vismijn werden twee “Myn-huysekens” gebouwd : één binnen de vismijn (de “binnenmijne”) en één buiten de vismijn op het Veerleplein. Men sprak in dit laatste geval over de “buitenmijne” of “burgermijne”. Daar konden de burgers vis kopen voor eigen gebruik : riviervis plus 1/10 van de aangevoerde zeevis. Deze verkooppaats werd afgeschafft

Fig. 4. De vismijn op het Sint-Veerleplein. Twee ijskarren lossen hun waar. Zij behoren toe aan de Firma van de gebroeders Buyle : "GLACE PURE, Frs. Buyle, rue du cheval 14, Gand". De linkse is nog een paardekar, de rechtse een vrachtwagen. (Postkaart M. Nonkel, Gent. Verzameling E. Levis).

Fig. 6. Haringschuit op de Koornlei (6 augustus 1899). De haringtonnen staan als blikvanger op de kaai. Bemerkt op de achtergrond St.-Michielsbrug (toen nog een draaibrug) en de afbraakwerken naast het gildehuis der Vrije Schippers voor de bouw van het nieuwe hoofdpостkantoor. Op het achterdek staat de vis in de koelte van de schaduw die geleverd wordt door een geïmproviseerd zeildoeken afdak. (Postkaart 4290 bng R.d.J.D. "Quai aux Herbes-Gand" - Verzameling E. Levis).

in 1893. De “Myn-huysekens” zagen er uit als wachthuisjes met een markt-klok in top. Ze waren gebouwd in grijze Ecaussines - steen naar een ontwerp van P. De Broe, die ook de pomp op de Groentenmarkt tekende. Een eigenaardigheid bij het bieden in de Gentse mijn was dat het getal dertig een zekere rol speelde. Wanneer de partij vis door de mijnmeester ingesteld werd aan of boven de 100 pond, sprong de oproeper van 35 op 25 pond, om het getal 30 niet te moeten uitspreken. Dit gebeurde uit christelijke traditie ter nagedachtenis van het feit dat Christus voor dertig zilverlingen verraden werd. Het zou echter nog tot 1930 duren eer dit gebruik zou verdwijnen en het getal 30 niet meer overgeslagen werd. Zo werd ook de Gentse vismijn gesecculariseerd.

In 1875 begon men aan de bouw van de eerste totaal overdekte vis- en vleeshal naar een ontwerp van Adolphe Pauli, waarbij men uiteraard gebruik ging maken van de toentertijd zeer moderne staalconstructie, o.a. van de zgn. Polonceau-spanten.

Om overvloedig spoelwater voorhanden te hebben plaatste men in 1887 een automatische waterpomp met een voor die tijd zeer revolutionaire gasmotor. Dat dit nodig was, bewijst dat er steeds meer klachten kwamen over het kuisen van de Vismarkt. In plaats van het visafval regelmatig met gesloten boten via de rivier te vervoeren, gebeurde dit slechts één maal in de week en dit met open karren waarmee men... dwars door de stad reed.

In 1903 wordt beslist dat zowel vis-, vlees-, pluimvee- als groentenmarkt in één en dezelfde markthal zou ondergebracht worden.

Reeds tussen de twee wereldoorlogen liep de verkoop van vis, vlees en groenten op de markt sterk terug en ging de verkoop zich meer en meer op de particuliere sector toespitsen. De vis- en vleeshandelaar kon al deze bederfelijke waren beter bewaren bij hem thuis, te meer daar de ijskasten hun intrede deden. Na de tweede wereldoorlog ging de verkoop er nog enkele jaren door tot wanneer de gebouwen gebruikt werden als garage, car-wash, bandencentrale en parkeergarage. (Fig. 3).

MOSSELEN, DE OESTER VAN DEN ARMEN.

Wie raakt niet in verleiding bij de fijne geur van gekookte mosselen, hun heerlijke smaak en de gezellige sfeer tijdens het eten? Een mosselmaaltijd is altijd een beetje feestelijk en was dit zeker voor onze grootouders. Het was veruit de enige betaalbare zeevrucht die “Tseef mee zijn klakke” zich met zijn karig weekloon kon veroorloven. Komt daar nog bij dat mosselen rijk zijn aan eiwitten en mineralen, zoals kalk, fosfor, natrium en kalium en zij bovendien vitamine A en C bevatten, wat dus een welkome aanvulling was op “patatten mee andzuunsijse”.

Vroeger werden mosselen praktisch uitsluitend door de kustvolkeren gegeten. Naar alle waarschijnlijkheid is men in onze streken met mosselen begonnen venten in het begin van de achttiende eeuw. De “mosselkèrre”, een

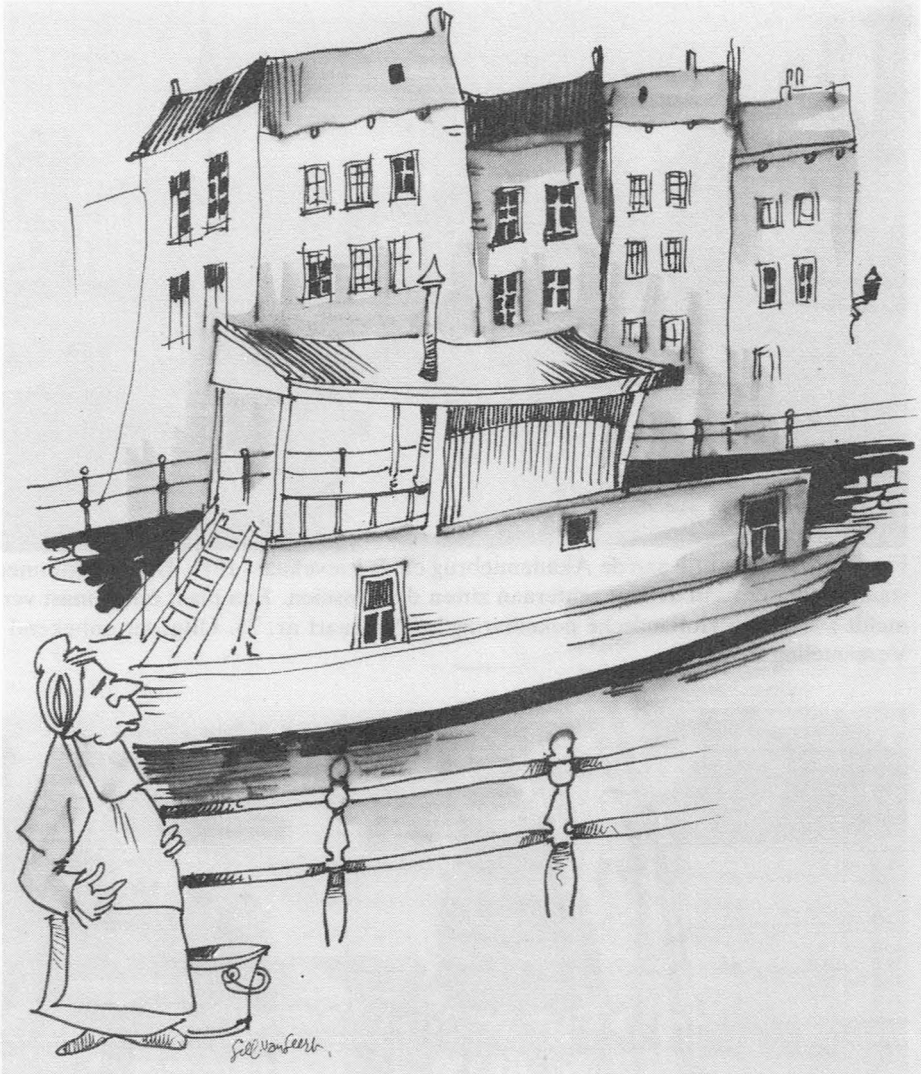

Fig. 5. Gill. van Geert, illustrator van o.a. het “Gents Woordenboek” tekende speciaal voor dit artikel deze leuke schets van het haringscheepje - inclusief “mosselwif” - aan de Sint-Lievensbrug. Het lag eigenlijk al op “grond”-gebied Ledeberg aan het vroegere Troonplein - thans St.-Lievensplein. (Verzameling E. Levis).

soort grote huifkar (fig. 13), hotste dan door de straten. Men had niet eens een verpakking voor de mosselen. Je moest zelf maar je emmer meebrengen. Met een houten schepper, waarin juist 1 kg mosselen ging, werden ze in de emmer gekeild. Meestal kondigde de venter zijn komst aan met een toeter of een ratel, een houten werktuig waarbij een tong over een tandrad kleppert. Dit toestel was niet nieuw, want in de middeleeuwen moesten leprozen hun komst met de ratel aankondigen. Ook was het een typisch attri-

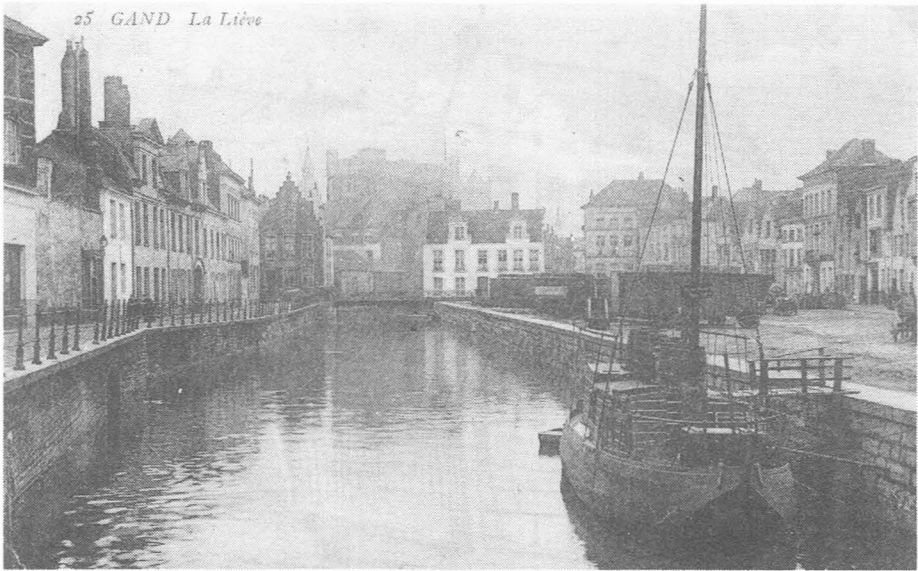

Fig. 7. Mosselschuitje aan de Akademiebrug en de Lievekaai - 1911. De haringtonnen staan op het dek. In de kist achteraan zitten de mosselen. Een plaat op de mast vermeldt : "Nieuwe Hollandsche pekelharing". (Postkaart nr. 25. Uitgever onbekend - Verzameling E. Levis).

Fig. 8. Mosselschuit in het Achterdok aan de Dampoortbrug (Kleindokkaai). Het scheepje is een "hengst" en heeft als registratiehaven Clinge, wat men kan opmaken uit de kenletters CLN. Het registratienummer is 49. Het dorpje zit pal te paard op de Belgisch-Nederlandse grens en had toegang tot de Westerschelde via het Saeftingse gat. Men kon Gent aandoen via de Moervaart en het kanaal Gent-Terneuzen. (Héliotypie De Graeve Gand - 157. Postkaart - 24 sept. 1909 - Verzameling E. Levis).

buut voor de nachtwacht : “... een klepperman die de ratel slaat en de kleppe roert”. Ook de asman of vuilnisman kondigde zijn komst met de ratel aan en hij werd eveneens in de kerk gebruikt (7). Meestal roerde de verkoper ook zijn eigen “kleppe” door de straatroep : “ès mosselievès!” (mosselen vers) of “mosselievoo!”. Soms werd deze uitroep wel eens overdrachtelijk gebruikt voor de ratel zelf. Zo sprak mijn grootmoeder bvb. over de “mosselievoo” van de mosselventer, doelend op zijn ratel.

Gekuiste mosselen bestonden nog niet. Dat was een werkje voor de koper zelf. Vaak zag men die de mosselen op het koerke, de stoep of in de “greppe” met een aardappelmesje schoonmaken, waarbij soms al eens een rauwe mossel binnengeslurpt werd. Ook nieuwsgierige burens kregen er al eens een paar uit het vuistje. Meestal werden de mosselen na het reinigen nog een nacht in het water gezet en dan gestoofd met selder, ajuin, grof gesneden peterselie, peper en zout. Dan was het smullen geblazen.

De mosselkar kwam twee of drie maal per week langs, meestal op woensdag en vrijdag. De mosselboer vertrok omstreeks middernacht naar Bouchoute (8) wat toch wel een twintig kilometer rijden was. Met paard en kar deed hij er vijf uur over. Het laden ging vrij snel, maar het paard moest eerst nog wat rusten, vooraleer de terugweg kon beginnen. Men zag de mosselman meestal maar omstreeks 11 uur 's voormiddags zijn waar aan de man brengen. Tot de eeuwwisseling kostten mosselen ongeveer 4 à 5 “cens” per kilogram; dat was ongeveer 10 centiemen.

DE MOSSELSCHUITJES

Buiten de vismijn, de viswinkels en de “mosselkèrre”, kon men de mossels ook nog kopen “aan 't scheepke”. Dit waren kleine bootjes, meestal van vissers uit Zeeuws-Vlaanderen, die wekelijks - zeker op vrijdag - aan de voornaamste Gentse bruggen aanmeerden, zodat ze gemakkelijk te bereiken waren. Soms voorzag men de schepen ten behoeve van de landrotten van een loopplank met leuning. Als blikvanger plaatste men enkele haringtonnen op de kaai of hing een bord in de mast (fig. 7). Bij warm weer improviseerde men een luifel met zeildoek, jutezakken of planken op het voor- of achterdek om de waar koel te houden.

Zo trof men deze dobberende winkels aan in de Schelde aan de Sint-Lievensbrug te Ledeberg (fig. 5), in de Leie aan de Recollettenbrug voor het Justitiepaleis (fig. 10), op de Koornlei “Tussen Bruggen” (fig. 6), aan de Zuivelbrug aan de watertrap bij het Groot Kanon (fig. 11) en aan de Sint-Jorisbrug. In de Lieve op de Lievekaai aan de Akademiebrug (fig. 7). Ook in het Dok naast de Dampoortbrug (fig. 8) kon men zich een “eemerke” vullen. Men verkocht er echter niet alleen mosselen, maar ook haring, per stuk of per tonnetje, soms ook allerlei gedroogde vissoorten en “kèrrekols” (9).

Fig. 9. Visvrouw op het overdekte achterdek van haar iets luxueusere visboot die afgemeerd ligt aan de Nieuwbrug aan de Oude Beestenmarkt. Op de achtergrond zien we de bogen van de Nieuwbrug over de Norderschelde. Hier heeft men een grotere keuze : schurpen (13), wijting (14), kerrekol (9), mosselen en “pekelharing (15) 60 cent”.

(Foto Louis De Landtsheer, Overpoortstraat 26 Gent, contactafdruk van originele glasplaat. Niet gedateerde foto. Interbellum - Verzameling E. Levis).

ZO VET OF NE MOSSEL

Zo goed als een portie mosselen er in gaan, zo vlot spuit de Gentenaar zegswijzen i.v.m. deze en nog andere zeebewoners. Het is ook hier weer de moeite waard.

Dat de mossel niet alleen de tong streelt, maar ze ook in beweging brengt blijkt uit het gezegde : “tieren gelijk een mosselwif”, wat gezegd werd van een roepkeel, een schreeuwer. Verkoop het vel van de beer niet vooraleer hij geschoten is wordt hier : “Roep geen mossels eer dat z’ aan land zijn”, of omgekeerd : “Roep zo lange mossels tot dat zij aankomen”. Van iemand die onbedachtzaam handelt zegt men : “Wij hebben de mossels, zij de schelpen”. “De mossels doen de vis afslaan” betekent : wij hebben het

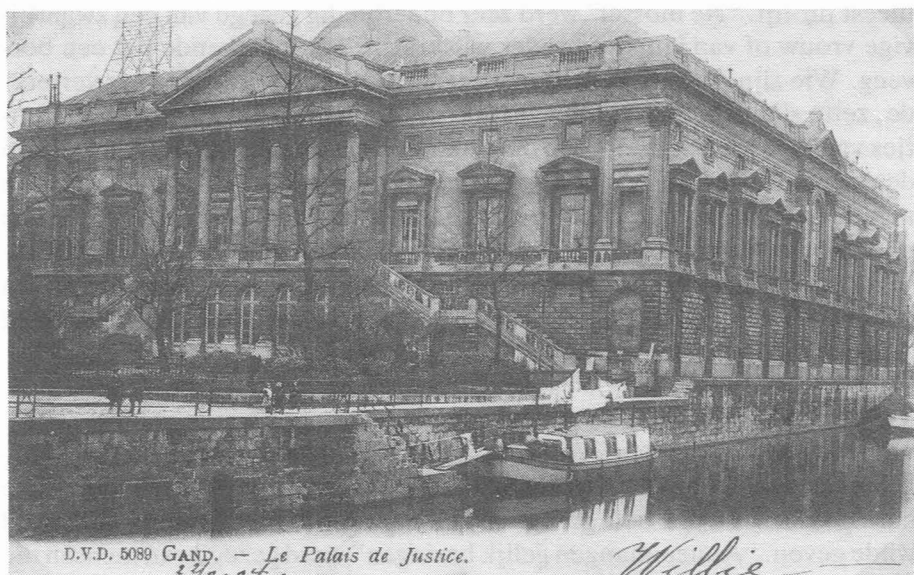

Fig. 10. 't Mosselscheepje aan het Koophandelsplein voor het Justitiepaleis. De lege mosselzakken hangen te drogen. (postkaart - 22 augustus 1904 - Verzameling E. Levis).

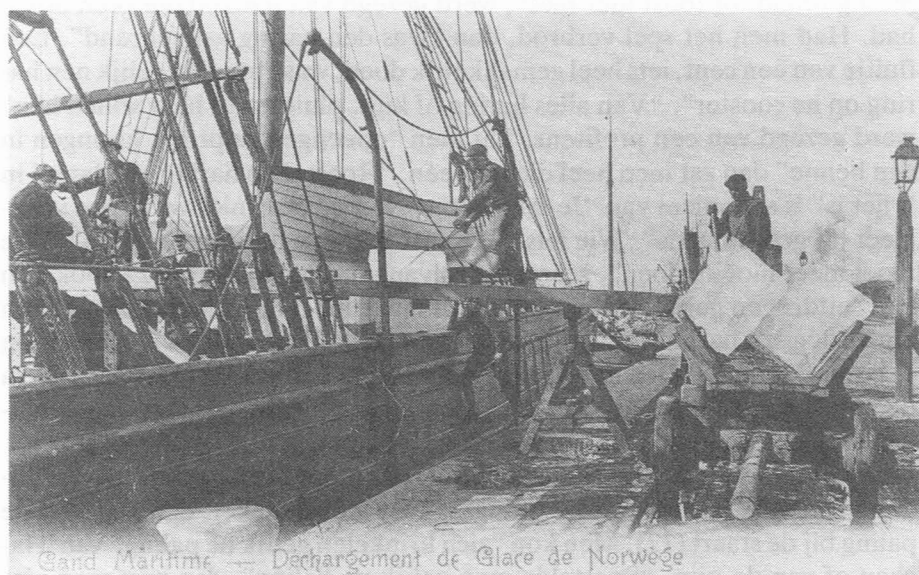

Fig. 12. Stukwerkers lossen een schip met Noors ijs. Het was onontbeerlijk om verse vis langer te bewaren. (Postkaart - Verzameling E. Levis).

meest profijt. “Ne mossel” werd zeer oneerbiedig gezegd van een zwaarlijvige vrouw of van iemand zonder wilskracht; ook betekende het een oorveeg. Wie zijn geld langs deuren en ramen buitengooide of zwaar verteerde, zette zijn geld “op de mosselbank”. “Mosselgeld” was kaartgeld, muntjes van geringe waarde. “Een mosselhoer” was een publieke vrouw die op de openbare weg de mannen aansprak en zich gaf tegen de prijs van een mandeke mossels, dus zeer goedkoop. Iets wat allerbest opeen of ineen past “komt overeen gelijk mosselschelpen”. Ook tegen een klein roeibootje zei men “een mosselschelpen”. Wie met buitenmaatse oren door het leven ging had “oren gelijk mosselschuiten” en een viezerik die veel spuwde of “speekelde” was “een mosselzak”.

VISPRAAT

“Kijven gelijk d’haringwijven” was mekaar gemeen uitschelden (10). Nog gemener was “een platewif”. Onzin of leugens waren “kloten van droge haringen”. Dit werd ook gezegd als men gestoord was en geen antwoord wilde geven. “Aaneenhangen gelijk haringen” werd gezegd van mensen die vaak mekaars gezelschap zochten. “Haring voor sprot” is synoniem voor “lood om oud ijzer”. Zeer droog was “zo droog of gerookten haring”. Wie er mager en moedeloos uitzag, “zag er uit gelijk nen afgedroogden haring”. Wie “nen haring binnengespeeld had zonder steert” was zwanger. “Zijnen haring braadt of roost hier niet”, werd gezegd van iemand die geen bijval had. Had men het spel verbrod, dan “was den haring aangebrand”. Een fluitje van een cent, iets heel gemakkelijk doen, was “braaien gelijk nen haring op ne rooster”. “Van alles haring of kuit, pluimen of haar willen hên” werd gezegd van een profiteur. Zat men “opeengestampt lijk haringen in een benne” dan zat men heel dicht opeen. “Roep geen haring eer dat hij in ’t net is” is synoniem van “Je mag het vel van de beer niet verkopen vooraleer hij geschoten is”. Wie iets bekwam “had nen haring gevangen”. “Ge moet meer moeite doen”, zei men, “zo vangt ge den haring niet”. Ook kon iets “uitdrogen gelijk nen haring”. Een lange magere pannelatte was “nen afgedroogden haring” of was “precies nen gekleden haring” of “nen haring in burgerkleren”. “Den haring keren of lichten” is obscene (11). Als men in de haven aan de dokken “een haring of tweeën” vroeg om een wagon binnen te doen, bedoelde men een werkman-helper.

Met paling was hetzelfde aan de hand. Had ze “ne paling geten” of “ne paling ingezwolgen” dan was ze zwanger. Was men onzeker, dan had men de paling bij de staart (12). Men kon “zich krinkelen gelijk ne paling” van ’t lachen of van de pijn. “Spertelde men gelijk ne paling”, dan wist men niet goed hoe zich te houden of zat men in nog gevaarlijker situaties. “Ne slappe” kon “zich wringen gelijk ne paling”. Een dronkaard daarentegen was “zo slap of ne paling” als hij niet meer op zijn benen kon staan. “Zo glad of ne paling” was men als men niets bezat of zich in die omstandigheden toch

Fig. 11. Mosselschip aan het Groot Kanon. Niet zo'n gelukkige keuze naast de "piessiene" ... (Edit. W.V.S. Bruxelles - nr. 64 - Postkaart - Verzameling E. Levis).

nog wist te redden. Van iemand met natte voeten zei men "dat hij paling gevangen had" of als hij in 't water getrapt had. "Een gladzak" was ook "ne fijne paling".

Over schelvis zei men : "Als Tseezeke is geboren, heeft de schelvis zijne smaak verloren", doelend op de nogal fletse smaak. Kleine schelvisjes noemde men "tootjes". "Ynklefijn" was de verbastering van het Franse aiglefin, wat eveneens schelvis betekende.

De meeste uitdrukkingen met "snoek" slaan op zijn grote muil : "zuipen gelijk ne snoek, gapen gelijk ne snoek, schreeuwen gelijk ne snoep op zolder", men snakt naar iets "gelijk ne snoek naar water". Een kind dat met volle mond zuigt, "zuigt gelijk een snoekske" en wie goed kon zwemmen "zwom gelijk een snoekske".

De Mosselkèrre

ÈS MOSSELIEVÈS! MOSSELIEVOO!

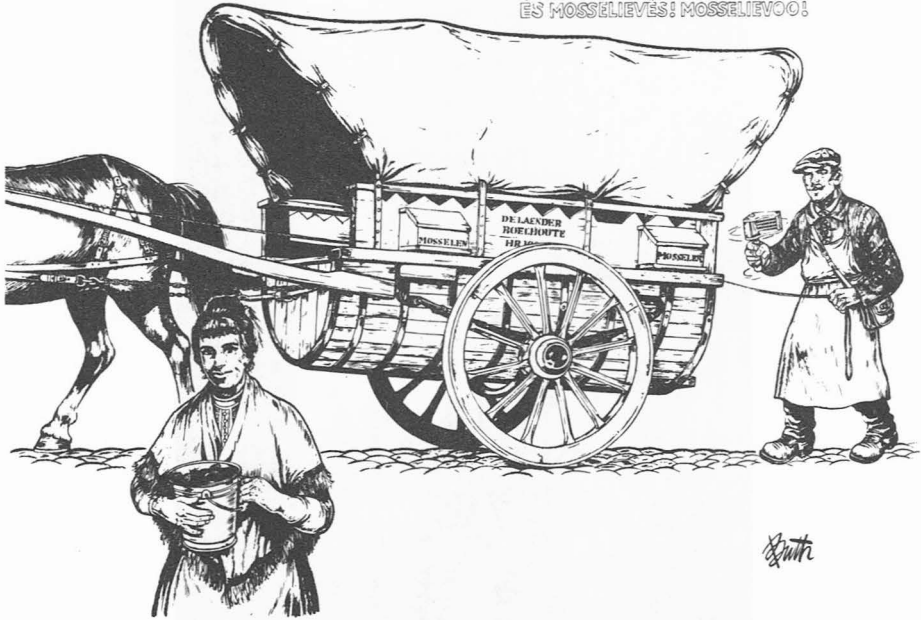

Fig. 13. “De mosselkèrre”. Karikatuur door Buth uit : “Gentse volkstypen uit het verleden in beeld. nr. 2”.

Wij vestigen er graag de aandacht op dat de 10 geestige tekeningen uit de serie “Gentse volkstypen” nog steeds verkrijgbaar zijn bij de auteur, de Heer Leo De Budt - Baude-loostraat 33, Gent.

Over “den blik” heeft men nagenoeg niets anders dan positieve uitspraken : men was “zo zuiver of nen blik, zo fris of nen blik”. “Men leefde glijk een blikske in ’t water”. Wanneer het geld ontvangen was “waren de blieken (geldstukken van 1 frank) binnen”. Die een onbezorgd leven leidde, had “een blikskesleven”. Geen rozen echter zonder doornen, want zei men : “’t Is een schuun meiske maar ’t is spijtig van heur bliekogen”, dan had het schoon kind uitpuilende visogen.

De uitdrukkingen i.v.m. “schurre” (13) slaan op het gezouten en uitgedroogd zijn van de vis. Van iemand die heel mager is zegt men “dat hij zo mager is of een schurre”. Iets dat heel droog is, is “zo droog of een schurre”. “Gespaand zijn mee een schurrevel” wordt gezegd van iemand die altijd dorst heeft. “Een schurrevel” was een mager vrouwspersoon.

Ook de “kerrekole” laat zich niet onbetuigd. Van iemand die weinig uitgaat zegt men dat hij “aan zijn huis geplakt is glijk een kerrekole”. Trekt men een bijzonder stuurs gezicht, dan “trekt men muile glijk een kerrekole”. Er bestaan nog heel wat Gentse uitdrukkingen met “vis”, waarbij niet in het bijzonder een bepaalde soort bedoeld wordt. De volgende gezegden

spreken voor zich : “Men is zo gelukkig of ne vis in 't water. Zo stom of ne vis. Zwijgen gelijk ne vis. De kost hên gelijk de vis in 't water. Liever de vis dan de graten hên. Tussen de kop en de steert is de beste vis. Naar iets lengen gelijk ne vis naar 't water. Geen vis zonder graten. Iemand uitmaken voor vurte of stinkende vis. Noch mossel noch vis zijn. Zwemmen gelijk ne vis. Die slaapt vangt gene vis. Hij slaat er op gelijk op een vismande.”

Als slechte waren geen aftrok vinden, dan “wil de vis niet bijten”. “Ga gij daarmee om vis!” wordt gezegd van een kleinigheid of iets zonder waarde. Iets wat ik helemaal niet nodig heb “is mij zo nodig of ne vis in 't water”. Iets wat daarentegen uitzonderlijk goed van pas komt “dat komt gelijk ne vis in de vasten”. “Vis willen vangen voor een vissersdeure” is verloren moeite doen. “Daar is geen grate of gene steert vis” zei men als er geen vis in de mijn of op de markt was. Een handelaar in vis komt dikwijls bedrogen uit; nu eens heeft hij te veel, dan weer te weinig vis, want “koopman in vis is dikwijls mis”. “Als de vis kookt, smelt de boter” zegt men als men twee vogels in één klap vangt. Die iets wil bekomen moet er moeite voor doen wordt in het Gents : “die de vis wil, moet ook de graten hên”. “De vis”, zegt men, “moet drij keren zwemmen : eerst in 't water waarin hij leeft, dan in 't water waarin hij ziet (kookt) en verder in de boter, op de taluure”. Bij de vis hoort ook een goed glas wijn gedronken te worden zo “dat hij ook in magge kan zwemmen”. “Als de vis naar de zee aardt”, verraad men zijn afkomst. Hoe meer volk, hoe kleiner de bedeling, wordt : “Hoe meer vis, hoe droever water”. Wanneer iets niet geschikt is voor het beoogde doel zegt men : “Alle vis is geen bakvis”.

Als we nog dieper in de Gentse taal vissen, halen we nog volgende uitspraken op :

1841 “De Staets zaeken zyn nog altyd overtrokken en het is moeyelyk om er goeden visch van te spellen.”

(Nieuwen Almanak, Meye)

1800 “hy spreekt van ons gelyk van vuylen vis.”

(Sysse - Pannen, 23)

1793 “De Mulders leven van den schep, de Bakkers van de neep, de Vleeschhouwers en de Vischverkoopers by 't verlies.”

(Dagelyks nieuws van Vader Roeland, pendant van Pere Du chene)

1790 Wanneer een nieuwe maan op een vrijdag komt :

“Een vis - maen is een pis - maen en dat is niet altyd waer.”

(Hemelm., december)

- 1790 “Ende ik zag wel, dat zy onder de zyde kleeren, het hert hadden van de Vischkladden (viswijven) van Parijs.”
(Patriot, II)
- 1742 “’t is quaet de Visschen ’t vliegen te leeren.”
(Hemelm., Martius)
- 1738 “Groote visschen springen uyt den ketel.”
(Hemelm., februari)
- 1728 “Lieven vriendt, ’t ten kan niet missen,
Groote waters, groote visschen,
Maer hier dient wel gelet,
Groote visschen scheuren ’t net.”
(N.G. Almanak, Martius)
- 1720 “Want, zeggen ze :
Al is de visch noch eens Soo goet,
Vlees maeckt vlees en sterckt het bloet.”
(Tydt. W., februari)
- 1707 “De nieuwe maen en verschen vis,
ten derden dagh niet goet en is.”
(N.G. Almanak, februari)
- 1682 “Die den visch wil raecken
Heeft sigh nat te maecken.”
(Sterre-Kycker, juli)
- 1649 Gemene praat :
“Selfs die Geusch gesint zijn, seggen uytdruckelick, dat sy niet en
konnen gheloooven, dat het oprecht Bericht van een Predicant ghe-
schreven is, omdat hy soo visch-wijfachtig (gemeen) praet.”
(Tweede Disp., 71)
- 1567 “Sy snaken daer naer, als den visch naer dwatere.”
(Beroerlicke Tyden, V. Vaerne-
wyck)

En zeggen dat ze ondanks deze honderden zegswijzen, ons nog zouden wijsmaken : “De Gentenaar kent maar 7 soorten vis : aprilvis, meivis, schelvis, stokvis, stijnkvis, walvis en klootvis”.

Smaokelaak!

Eddy LEVIS

VOETNOTEN

- (1) Zeevis. Ook “labberdaan” genoemd. Op de vraag hoe laat is ’t zegt men schertsend : “Kaart (kwart) voor den abberdaan, ’t zal stokvis slaan”. (Nog gehoord van mijn grootvader). “Nen labberdaansteert” was een “pietalaire” of pandjesjas, in het Gents ook wel eens “kontekletser” genoemd.
- (2) Bakkeljauw is gedroogde en gezouten kabeljauw.
Terre-neuve is de Franse benaming voor New-Foundland, een eiland voor de Canadese kust.
- (3) Stokvisch; daarnaast ook “stopvisch” in ’t plat Gents. “Zoo mager of ne stokvisch; uitdrogen gelijk ne stokvisch; ’t es goedkoper of stokvisch; der zitten geen graten in!” toegepast op eten dat weinig voedt, op iets dat zeer goedkoop is.
1692 : “Veel slaegen maecken den stockvis murwer” (Hemelm., augustus).
Dit zegt men van een vrouw die veel slaag krijgt en daardoor gedweeër wordt.
1721 : “Stock-visch, Notelaers en Vrouw
Eer men die ghenieren souw
Moeten ter deegh zyn gheslagen
Eer men daer wat goets van saghen.”
(Sterre-Kycker, juli)
“Ge zijt gesalueerd mee den kop van een pekelharing en de ziele van een stokvisch.”
“Stokvisch eten” of “ge zult gene stokvisch moeten kopen” zei men als iemand slaag kreeg met de stok. Ook in het hiernavolgende vers uit 1668 heeft stockvisch dezelfde betekenis.
“Eenige Breebaerden in ’t Landt ghecommen, ende worden met gheen solemniteyt vande Boeren ofte Boerinnen inghehaelt, want stock-visch sonder boter is nu op ’t Landt (sic) meest te vinden.”
(Hemelmaand, februari)
Wanneer iemand zwanger was zei men : “Z’ heeft stokvisch geten en een grate ingezwolgen!”
- (4) Meer daarover in het artikel “De markt als gerechtsplaats”.
- (5) Het feit dat de bedorven vis bij ons niet weggegooid werd, wat elders wel gebeurde, was er de oorzaak van dat heel wat ziekten zich verspreidden. Deze vis werd namelijk opgekocht door de visleurers en -leursters, die hem in de armste volkswijken gingen slijten. Ook daarop ging men weldra controle uitoefenen en werd de verkoop ervan bij wet verboden.
- (6) Charles Louis De Kesel, ° 11 augustus 1894 te Zomergem, † 20 november 1922 te Erlangen (Beieren, D.B.R.).
1871 : 1e prijs beeldhouwkunst, Gent. Vier bas-reliëfs voor het gemeentehuis te Zomergem.
1876 : Allegorisch beeld “De Eendracht in de pacificatiestoot te Gent op de praalwagen “De Verenigde Provincieën der Nederlanden”.
1878 : Beeldhouwwerk aan het gerechtsgebouw te Gent.
1879 : Beelden “Schelde” en “Leie” aan de ingangspoort van de vismijn te Gent.
1901-1902 : Bas-reliëfs aan het stadhuis te Oostende.
1903 : Beelden op de Graaf de Smet de Naeyerbruggen te Oostende.
1911 : Standbeeld Graaf de Smet de Naeyer te Wenduine.
Verder was De Kesel nog bekend als portret- en genreschilder en boetseerder.

Uit : "Karel De Kesel (1849-1922) portretschilder en beeldhouwer van Zomergemse afkomst" - Auteur-uitgever : Raf Heyde - Maldegem 1985.

- (7) In de Rooms-katholieke kerken werd na het "Gloria" op witte donderdag tot aan het "Gloria" op zaterdag voor Pasen in plaats van de altaarschel een ratel gebruikt.
- (8) Bouchoute : thans Boekhoute. Belgisch grensdorp, enkele km ten zuiden van Philippine (NL.), het bij de mosseleters zo bekende fijnproeversoord. Was vroeger gelegen aan de Braakman, een diepe inham van de Westerschelde, die in 1952 ingepolderd werd. Voor de kerk van Boekhoute ligt nog steeds een vissersboot als monument. Jaarlijks worden er nog de garnaalfeesten gehouden, als herinnering aan de garnaalvisserij. (2e zondag na 8 september, 's namiddags).
- (9) Kerrekole : < Fr. caracole, een zeeslakje. In het Nederlands : alikruikje, kreukel of krukkel (Littorina littorea). Komt vooral veel in Zeeland voor. Wordt als snoeperij met een speldje gegeten.
- (10) 1658 : "... dominé Voetius begint wederom te kijken als een Haringwijnf" (Vreleden processen)
- (11) 15?? : "Zoudic latijn in de costal gheleert hebben!
Ic mag altemet den harync ghekeert hebben."
(uit : Belgisch museum voor Nederduitse Taal en Letterkunde en de Geschiedenis des Vaderlands; J.F. Willems 1837-1846)
- 1579 : "den haring lichten"
(uit : Chronycke van Gent, 293)
- (12) 1699 : "Een maeght, die sonder argh of list
Haer maeghden - roosken heeft verquist,
Bij hem die eer nog eed bewaert,
Die heeft een palinck bij de staart."
(uit : Sterre-Kycker, oktober)
- (13) Een "schurre" is een gedroogde schar. Men had petaterschurren, boterschurren en schartongen. Een petaterschurre is een magere schol die meestal met aardappelen (petaters) werd gegeten in tegenstelling met de boterschurre, die men meestal met brood eet. Een schurretonge is een tong die de smaak heeft van een schar.
- (14) Witting, wittinck of witvis, is een witte vis, een soort schelvis (Gladus merlangus) die in de gehele Noordzee gevonden wordt. Hij heeft 3 rugvinnen, 2 aarsvinnen, een korte onderkaak en wordt ± 5 dm lang.
- (15) Men had droge haring, bokking of gerookte haring, natten haring of pekelharing, nieuwe haring of levaard. Deze werd ook wel panharing genoemd. Levaard werd hier in het begin van 1800 in grote hoeveelheden op de markt gebracht. Men noemde hem ironisch levaard, omdat hij onmiddellijk stierf als hij uit het water gehaald werd. Verder had men nog gesturte haring (Fr. : en vrac), ondereen gestort, niet gesorteerde haring.
1527 : "gesturten haring dat is haring zoo dien wt der zee komt."
(zoals hij uit zee komt; uit : Coopliden Handboek, 26)
1770 : Oostende : "Dezen middag is gearriveerd een half last verschen, twee lasten half gestoorden haring"
(uit : "Gazette van Gent, 29 oktober)
- Er was ook nog verwaaiden haring of "hareng bouffi", een soort dikke, vette haring.

BIBLIOGRAFIE

- "Dubbele Wegwijzer der Stad Gent en de Provincie Oost-Vlaanderen" 1905.
- Frans De Potter : "Gent van de Oudste Tijden tot Heden", 1882-1902.
- Dr. Victor Fris : "Oude Straatnamen van Gent", 1925.
- J.J. Steyaert : "Volledige beschrijving van Gent", 1857.
- Lodewijk Lievevrouw-Coopman : "Gents Woordenboek", 1974.
- Buth : "De Mosselkèrre ès mosselievès! Mosselievoo!" uit : "Gentse Volkstypen uit het verleden in beeld" deel 2, Gent 1978.
- René De Herdt : "Dagdagelijkse Markten in Gent", M.I.A.T., 1988.
- Raf Heyde : "Karel De Kesel (1849-1922) Portretschilder en Beeldhouwer van Zomergemse afkomst.", Maldegem 1985.
- Bibliotheek Museum van Volkskunde te Gent : Lied "De Vischmort", 1a 17 boek A nr. 23.

Met dank aan :

- Het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen en
- Het Visserijmuseum te Oostduinkerke voor de verkregen inlichtingen.
- De kunstenaar Gill. van Geert en Buth voor hun illustraties.

OPLOSSING VAN DE PUZZEL 1988

Alhoewel het hier ging om de 15de eeuw mocht men zeker en vast geen Vlaams primitief zijn om deze puzzel te kunnen oplossen. We geven hier dan ook de oplossing en een paar mogelijkheden waar men moest zoeken om het goede antwoord te vinden. Naast de traditionele standaardwerken, waaraan de namen Fris, Steyaert, De Potter, enz. zijn verbonden, geven we U hier nog een paar andere.

1) Het eerste antwoord was *Petercellepoort*. Dit konden we vinden in ons tijdschrift : M. Van Bergen, de Petercellepoort, G.T., IX, 106-112; en verder ook nog in : N. Poulain, Gent en Architectuur, trots, schande en herwaardering in een overzicht, 1985, 26-7, 46. Voor onze inleiding verwijzen we naar : M. Daem, Votiefschilderijen en mirakelboek van Kapelletje Schreiboorn te Gent, 1975, 11-13.

2) Dat de tweede vraag een gemakkelijke oplossing had, zal wellicht niemand betwisten en voor deze beeldengroep op de *Hoofdbrug* verwijzen we graag naar : J. Gessler, De legende van de "Hoofbrugge" te Gent. De vader door zijn zoon onthoofd, Oostvlaamsche Zanten, XVIII, 1943, 1-10; J.J. Steyaert, Volledige beschrijving van Gent, 1857, 127-8 en A. Van Werveke, De hoofdbrug : oorsprong van den naam, brug vóór en na 1317, de strafuitvoering, de beelden op de brug, Bulletin der Maatschappij van Ge-

schied- en Oudheidkunde te Gent (verder vermeld als BMGOG), VII, 1899, 212-234.

3) Voor onze Italiaan verwijzen we graag naar het Nationaal Biografisch woordenboek, terwijl zijn schilderij, het *Portinari-altaar*, besproken wordt in alle werken over Hugo van der Goes; kijk maar eens in : R. Hoozee-E. Duverger, *Imaginaire museum Hugo van der Goes*, 1982, 22-7, 42-9.

4) Dat lief kind was o.a. te vinden bij : F. Van Tyghem, *Agnes vanden Bosche*, een Gentse schilderes uit de late-middeleeuwen, *Stadsarcheologie*, IX, 1985, 27-33; en nog uitdrukkelijker in : F. De Potter, *Gent van den oudsten tijd tot heden*, V, z.d., 100; en G. Deseyn, *Gids voor oud Gent*, 1984, 157. Het mooie werk in het Bijlokemuseum vinden we terug in ons blad : H. van Duyse-H.C., *Inventaire Archéologique-Fiche nr. 45, Krijgsbanner van de XVe eeuw*, G.T., XII, 1983, 25-27.

5) Bij wie kan men beter te rade gaan voor van Eyck dan bij R. van Elslande : *De van Eyck's te Gent : Hun oeuvre*, G.T., XIII, 1984, 29-30; & *De van Eyck's en het Prinsenhof te Gent*, G.T., XIII, 1984, 181, waar we vernemen dat kardinaal Albergati verbleef in het Karthuizerklooster van *Rooigem*.

6) Iets moeilijker was deze *Laureins de Maech*, die we vinden bij De Potter, o.c., V, 52-60. Doch naast het Lam Gods is toch de Gentse Calvarietriптиek het belangrijkste 15de eeuwse werk in onze hoofdkerk. Hij wordt dan ook vermeld door E. Dhanens in uitgaven van de "Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Schone Kunsten". De artistieke uitrusting van de St.-Janskerk te Gent in de 15de eeuw, 44, 1983, 30, 56-8, 64, 70-2, 100.

7) Voor de muurschilderingen in de *Wolweverskapel* gaat men te rade bij M. Martens, *Enkele middeleeuwse muurschilderingen te Gent*, I. Gegevens op basis van kopieën, BMGOG, XXXIX, 1985, 94-100 en bij M. Goosens, *De middeleeuwse muurschilderkunst, Gent 1000 jaar Kunst en Cultuur*, 1975, 40-1.

Voor de inboedelbeschrijving halen we J. Dhondt-P. De Keyser, *Gent*, 1947, 265 aan en voornamelijk het belangrijke werk van : V. Van der Haeghen, *Mémoire sur des Documents Faux...*, 1898, 21, 36.

8) Nie gemakkelijk e woar mijne jongen, om quoadbloet te krijgen van die brugge. Inderdaad, ze noemt dan ook "*Quadebrugge*" raadpleeg maar eens "*De Oude Straatnamen van Gent*" (Een Prijisboek voor de Schooljeugd) door Victor Fris.

9) Deze meneer die zijn naam gaf aan een Gentse munt wordt besproken door V. Fris, *Jan van Coppenhole*, BMGOG, 1906; en door R. Van Uyten, *Coppenhole Jan van, Winkler Prins Encyclopedie van Vlaanderen*, II, 1973, 185.

10) Dat het hier gaat om *Hugonet* wist U waarschijnlijk. In alle boeken over het Bourgondisch huis treffen we deze naam aan. Wie meer wil weten

over deze persoon raadpleegt het best : J. Bartier, Un discours du chancelier Hugonet aux Etats Généraux de 1473, in : Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, CVII, 1942, of gaat gaan kijken naar het schilderij “Maria van Bourgondië smeekt om genade voor haar raadsliden” van Karel Wauters (1842) in de kapel van het stadhuis.

11) Dat de voorstelling betrekking had op ons embleem dat we aantreffen op onze frontpagina en op onze brieven wist men zeker wel direkt. Het embleem van de Heemkundige en Historische Kring Gent wordt dan ook besproken in de bijlage van G.T., 1982, 19-20 en gaat terug op de zilveren hechtsels van *Cornelis de Bont*, lees maar eens : V. Van Der Haeghen, Enquête sur la vie et les oeuvres de Corneille de Bont, orfèvre de Charles le Téméraire et de Marie de Bourgogne, Annales du XXIIe Congrès de la Fédération historique et archéologique de Belgique, 1909, II, 146. De merken ziet men bij R. Stuyck, Belgische zilvermerken, 1985, 50, 195.

12) Het duurde tot in 1957 alvorens het werk van *Lieven Van Lathem* herontdekt werd door A. De Schryver, *Lieven van Lathem*, een onbekend grootmeester van de Vlaamse miniatuurkunst, Handelingen van het XXIIe Vlaamse Filologencongres, 1957, 339.

Door zijn nauwe relatie met Lodewijk van Gruuthuuse wilde J. Duverger, Hofschilder *Lieven van Lathem*, Jaarboek 1969 Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Antwerpen, 1970, 97-104, hem het portret van deze Brugeling in het Brugs Groeninge toeschrijven.

In volgorde van de rechthoeken hebben we dan :

- 1) *Hugonet* - HU
- 2) *Rooigem* - IE
- 3) *Hoofdbrug* - HO
- 4) *Quadebrugghe* - QU
- 5) *VandenBossche* - ES
- 6) *CornelisedeBont* - LT
- 7) *Wolweverskapel* - LK
- 8) *Portinariaaltaar* - IT
- 9) *Petercellepoort* - LT
- 10) *LaureinsdeMaech* - AS
- 11) *LievenVanLathem* - EN
- 12) *JanvanCoppenhole* - CE

En gosepiet, de hoofdvraag luidde : CHASTELET & QUEILLOTHUSEKIN. En als je ons niet gelooft, vraag het dan maar eens aan : F. De Potter, o.c., III, 85 en G. Deseyn, o.c., 336.

Tot volgend jaar.

DE QUIZMASTER

NASCHRIFT

Dat was het dan! Een moeilijke puzzel? Daar moet ge niet aan twifelen. Een onoplosbare? Neen, want we ontvingen 10 antwoorden, waaronder 5 volledig correcte. Het kon dus. Wel is het zo dat onze dames deze keer een kleine inzinking gekend hebben, wij hopen van tijdelijke aard.

Recordhouder dit jaar is de Heer **Jacques De Vriendt** wiens juiste antwoord wij in onze brievenbus vonden één week na het verschijnen van ons Nr. 6. Toch wel een merkwaardige prestatie.

In deze volgorde kwamen de correcte antwoorden binnen van de Heren **Piet Cassiman** (Drongen), **Marcel Vander Straeten**, **Leo Lefebure** en **Herman Hollanders**. Proficiat aan deze 5 geduchte puzzelkampioenen!

Wij vonden het bijzonder sympathiek dat deze die er niet in geslaagd waren (en dit wisten) de eindstreep te bereiken, ons toch laten weten hebben tot waar zij geraakt waren. Er in slagen 9 of 10 juiste antwoorden te vinden op 12 is zeker niets om beschaamd over te zijn, zeker niet bij een dergelijke aartsmoeilijke puzzel.

Mevrouw **Denise Baete** is gestruikeld over die fameuze Quadebrugge en over Laureins de Maech. Het Chastelet was voor haar geen probleem, maar dat “husekin” heeft ze er niet kunnen uithalen. Zij schijnt wel de enige te zijn die onze beruchte Quizmaster nog eens betrapt heeft op kwade trouw (het was dus niet alleen die brug). Heeft die venijnigaard ons niet willen wijsmaken dat Jan Van Coppenolle in 1485 door Lodewijk XI benoemd werd tot hotelmeester? Een straffe toer van die Lodewijk XI want de sukkelaar was toen al 2 jaar dood. Mevrouw Baete ging zo volledig op in het zoeken dat ze haar kalender uit het oog verloor en aldus een mooi concert miste. Ook al weer de schuld van die Quizmaster, maar ze is niet haatdragend want zij schrijft : “Wil mijn nieuwjaarswensen overmaken aan de mysterieuze Quizmaster, ook al draagt hij ons niet in zijn hart.”

De Heer **Richard Caese** (Melle) heeft een paar steekjes (lettertjes) laten vallen bij de “Quadebrugge” en ging de goede richting uit met “Rekelinge”, maar bleef staan voor de Hoofdbrug die nochtans geen draaibrug is. Hij schrijft : “Ik geloof zeer goed dat de identiteit van de Quizmaster angstvallig moet verzwegen worden. Hij zou wel eens naar de Rekelinge kunnen geslept worden - al dan niet gevierendeeld - en of God nu nog zou tussenkomen lijkt mij zeer onwaarschijnlijk.”

Mijnheer Caese, ge neemt ons de woorden uit de mond, wij zijn het hartroerend met u eens.

Voor de Heer **Pierre Heyde** is Rooigem fataal geworden en ook weer die zeer “Quadebrugge”. Het “Chastelet” stelde hem geen probleem, maar dat “husekin” heeft hem parten gespeeld.

Mevrouw **Rachel Vanderhaegen-Vandenbossche** is er in geslaagd 9 juiste antwoorden te vinden. Ze kwam wel uit op Weverskapel, maar heeft er

niet aan gedacht het woordje “wol” ervoor te plaatsen. Verder hebben Laureins de Maech en Lieven Van Lathem haar parten gespeeld.

Tenslotte de Heer **François Bauwens**. Ook voor hem waren de 2 hindernissen Laureins de Maech en Lieven Van Lathem. Merkwaardig genoeg komt hij toch voor de dag met CHASTELET en QUEILLOTHUSEKIN.

In de ontvangen brieven toch ook pluimpjes voor onze Quizmaster, zoals in de brief van de Heer Vander Straeten die schrijft : “Proficiat aan de Quizmaster, het was een prachtig stukje opzoekingswerk en bracht ons in de 15e eeuw.”

Enkele andere uitlatingen van onze puzzelaars : “het was mij een oprecht genoeg en ik had er veel plezier aan”, “ondanks de zeer moeilijke opgave heb ik zeer veel plezier beleefd aan de vele uren opzoekingen.”

Wij sluiten met de woorden van Mevrouw Vanderhaeghen : “Niettemin heb ik aan deze puzzel veel plezier beleefd en heb ik er ook weer heel wat bijgeleerd.”

En dat was dan toch de voornaamste bedoeling.

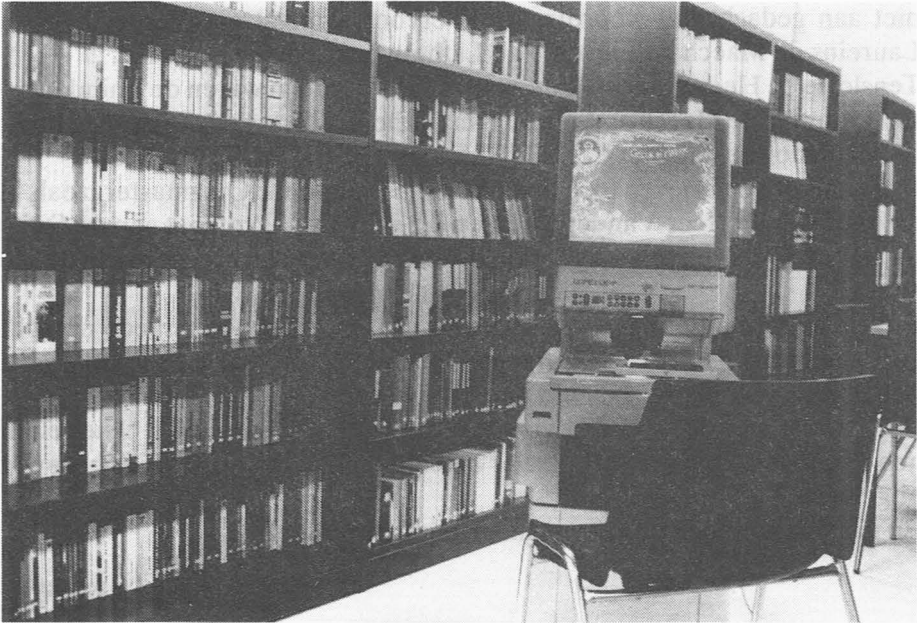
DE REDACTIE

LIBERAAL ARCHIEF

In onze vorige nummers hebben onze lezers kennis kunnen maken met het A.M.S.A.B. (Archief en Museum van de Socialistische Arbeidersbeweging) en het KADOC (Katholiek Documentatie en Onderzoekscentrum) en kunnen vaststellen welke rijke documentatiebronnen deze instellingen kunnen betekenen voor de heemkundigen.

Daar houdt het gelukkig niet mee op, want er bestaat ook nog zo iets als het “Liberaal Archief”. Ook dààr ligt zeer interessant documentatiemateriaal te wachten op geïnteresseerde heem- en geschiedkundigen. Het Liberaal Archief was zo vriendelijk ons de volgende inlichtingen te verstrekken :

“Het Liberaal Archief is een wetenschappelijke instelling, met als doelstelling het opsporen, inventariseren en ontsluiten van historisch en actueel materiaal over de liberale beweging in al zijn uitingsvormen. Het Liberaal Archief werd een paar jaar geleden opgericht omdat het niet bestaan van een soort centraal archief, een “geheugen”, van de liberale beweging als een echt tekort werd aangevoeld. Op dit ogenblik is het opsporen van bewaard gebleven archiefmateriaal één van onze belangrijkste prioriteiten. Het spreekt vanzelf dat onze belangstelling veel ruimer is dan alleen maar

de liberale partij. Elk document, elk voorwerp dat refereert naar een of andere vorm van liberaal leven of liberaal geïnspireerde werking is belangrijk voor het Liberaal Archief. Naast documenten, verslagboeken en andere drukwerken houdt het Liberaal Archief ook foto's, films, vlaggen, affiches, verkiezingsmateriaal enz. bij.

Het spreekt vanzelf dat elke aanwijzing en elke tip m.b.t. vindplaatsen van archieven van harte welkom zijn op het Liberaal Archief.

Het materiaal dat het Liberaal Archief opspoorde en bewaart, is dus zeer verscheiden. Concreet kan men er onder meer volgende zaken consulteren :

- een rijke bibliotheek over het liberalisme in al zijn facetten en uitingsvormen, zowel historisch als actueel, en over de Belgische politieke geschiedenis;
- een belangrijk fonds dag-, week- en maandbladen en tijdschriften; zo kan er o.m. de volledige verzameling van Het Volksbelang, La Flandre Libérale en De Vlaamse Gids geconsulteerd worden, evenals belangrijke delen van Het Laatste Nieuws en De Nieuwe Gazet om enkele titels te vermelden;
- het Liberaal Archief beschikt uiteraard over een uitgebreid documentatie- en archiefbestand m.b.t. de liberale partij, zowel nationaal als plaatselijk.
- als specifiek Gentse archieven die op het Liberaal Archief bewaard worden, kunnen vermeld worden het volledige archief van het Van Crombrugghe's Genootschap (vanaf de stichting in 1857) en belangrijke delen van de archieven van de Laurent-kring "Geluk in 't werk";

- tenslotte en niet onbelangrijk beschikt het Liberaal Archief over het volledige archief van het Willemsfonds Algemeen Bestuur, vanaf de oprichting in 1851. Dit archief bevat zowel de verslagboeken van de vergaderingen als de in- en uitgaande briefwisseling. Deze briefwisseling is tot 1901 volledig geïventariseerd en thematisch ontsloten. Een volledige opsomming geven van wat op het Liberaal Archief bewaard wordt, zou ons veel te ver leiden.

Daarnaast is het Liberaal Archief begonnen met het publiceren van wetenschappelijke studies. Zijn reeds verschenen :

- M. Bots, Het Dagboek van Ch. Buls
- D. Verkinderen, Het Van Crombrugge's Genootschap van 1857 tot 1875. Deze publicaties zijn te verkrijgen door storting van 545 fr. op rekening 551-2843700-20 van het Liberaal Archief, Gent.

Volgende publicaties zijn in voorbereiding :

R. Van Eenoo e.a., Julius Hoste sr.
E. Coppens, Paul Fredericq.
I. De Schuyter, Beknopte bibliografie van het Belgisch liberalisme.
M. Tondeleir en G. Coppens, Klapper op de briefwisseling van het Willemfonds Algemeen Bestuur 1851-1901.

Praktische gegevens

Het adres van het Liberaal Archief is Kramersplein 23 te 9000 Gent - telefoon 091 21 75 05. Het Kramersplein ligt naast het Sint-Pietersplein aan de Overpoortstraat.

Het Liberaal Archief is vrij toegankelijk elke werkdag van 9u tot 12u en van 13u30 tot 17u. Het is gesloten op zaterdag, zon- en feestdagen en de tweede helft van juli.

VRAAG EN ANTWOORD

Op de vraag van de Heer **Eric Vergeylen** (Gh. T. 1988 - Nr. 6 - p. 359) ontvingen wij de volgende reactie van de Heer **Rudy Van Elslande** :

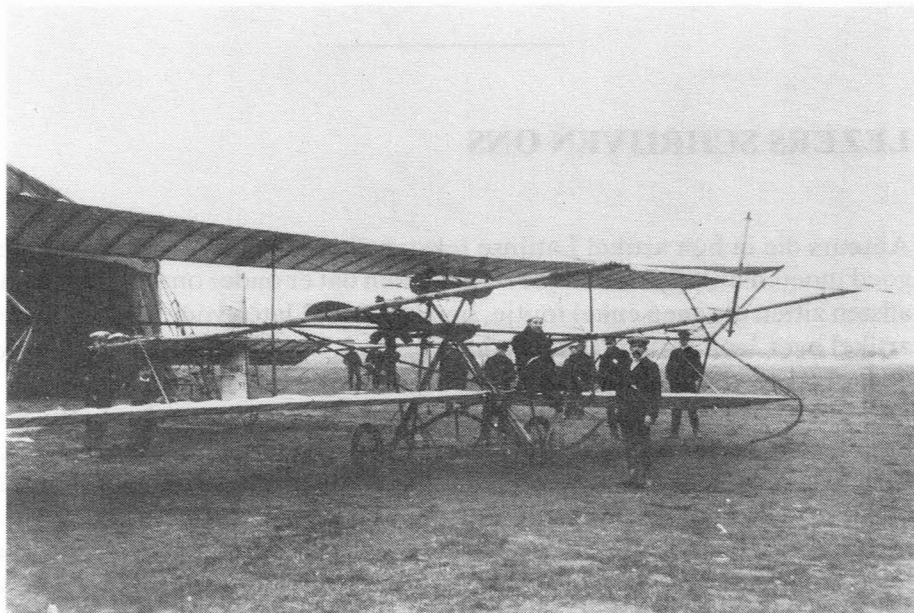
De vraag van Eric Vergeylen kwam ons zeer vreemd over, daar er bij ons weten geen plan van Gent uit 1649 door Johan Blaeu bestaat. Volgens de gegevens waarover we beschikken werd er zelfs in dat jaar geen enkele kaart van Gent uitgegeven. Uiteraard zijn er wel de kaarten van Gent van Blaeu, die de Flandria Illustrata van Sanderus (1641, dl. I, blz. 153-167) opsmukken. Op sommige van deze kaarten werd de auteursnaam overplakt met de naam van Henricus Hondius.

Vrij gemakkelijk is de kaart van 1641 van Hondius te raadplegen, daar deze door de "Commission des Monuments de Gand" in 1904 heruitgegeven werd met een tekst van Van der Haeghen en een gravure van Heins.

In 1838 had Goetghebuer een facsimile gemaakt naar de Gentse kaart van Sanderus en Hondius uit 1641, die berust in de Bibliothèqu Nationale de Paris en in 1902 werd een gelijkaardig exemplaar gekopieerd te Leiden. Deze kopieën berusten thans in de bibliotheek van de Gentse universiteit. Deze kaarten worden voorafgegaan door Hondius' plan van 1637 waarnaar een verkleinde kopie gemaakt werd omstreeks 1900. Voor verdere bibliografieën verwijzen we graag naar ons artikel over "De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods", dat chronologisch opgesteld is (we hopen dat meer mensen gebruik zullen maken van de bibliografische gegevens in deze verhandeling) en naar G. Milis-Proost, Inventaris der kaarten en globes, Rijksuniversiteit te Gent, Centrale bibliotheek, Gent 1967; als-

ook naar de meer bescheiden afdeling van cartografie in het Documentatiecentrum te St.-Amandsberg.

Van de Heer **David Maes** ontvingen wij de volgende vraag :

Onlangs werd me een foto voorgelegd ter identificatie. Deze foto stelt een tweedekker voor die met enige zekerheid te Gent werd genomen, ofwel op het St.-Denijsplein, ofwel op het Farmanplein. Gezien op de achtergrond een goederentrein voorkomt meen ik dat we eerder in de richting van het Farmanplein moeten zoeken. Op de foto zelf komen er geen vermeldingen voor zodat identificatie wel een probleem is. Kan er iemand van de lezers of lezeressen van de Gh. T. helpen dit mysterie op te lossen? De voornaamste vraag hierbij is, wie de piloot is die het vliegtuig bestuurt. Mogelijks kan het hier gaan om één van de zeldzame foto's die werden genomen van Farman of Kinet bij hun bezoek aan Gent. Noch het artikel in Gh. T. 1976 nr. 6 (Het eerste dodelijk vliegtuigongeluk in ons land) noch dat in Gh. T. 1985 nr. 3 (Het Sint-Denijsplein en het Farmanplein), konden hierover uitsluitsel brengen.

De volgende vraag komt van de Heer **Lode Hoste** :

Tijdens de 19de, begin twintigste eeuw bestonden te Gent talrijke genootschappen en maatschappijen, in vele gevallen volkse. Het gaat onder meer over fanfares, harmonieën, koormaatschappijen, gymnastiek- en/of sportverenigingen en de talloze ontspanningsmaatschappijen in (stam)café's (bv. "De Bolivar", "Het Kluitje-bij" e.d.).

We kregen graag inlichtingen over de benaming en zo mogelijk het vergaderlokaal en de stichtingsdatum (eventueel bij benadering).

Dank bij voorbaat! Mededelingen aan volgend adres : Lode Hoste, Schaverdijnstraat 28, 9000 Gent.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Auteurs die in hun artikel Latijnse teksten citeren zullen voortaan dubbel goed moeten uitkijken, want het is gebleken dat er onder onze lezers specialisten zitten die geen enkel foutje, hoe klein ook, laten voorbijgaan. In het artikel over Jean Robert Graham in "Gh. Tyd." - 1988 - Nr. 6 - p. 299 werd een tekst afgedrukt uit het doopregister, met daaronder de vertaling.

De Heer **David Maes** die nog niets schijnt vergeten te zijn van het Latijn dat hij op school geleerd heeft, heeft ons een gecorrigeerde tekst toegestuurd. Toch wel bijzonder merkwaardig is het feit dat enkele dagen voordien een bezoeker van het Documentatiecentrum wiens naam wij niet hebben kunnen achterhalen (het is *niet* de Heer Maes) eveneens een gecorrigeerde tekst afgegeven had die *volledig identiek* is met deze van de Heer Maes. Ziehier zoals het had moeten zijn :

"Baptisatus est Joannes Robertus filius legitimus Roberti Graham et Joannae Margaritae Josephae Mormal.

Susceptores Ludovicus De Swart loco Joannis Housboun et Maria Cornelia De Swart loco Mariae Catharinae Mormal."

Vertaald : "Is gedoopt Jan Robert wettigen zoon van Robert Graham en Johanna Margriet Josepha Mormal. Doopheffers : Lodewijk De Swart in de plaats van Johannes Housboun en Maria Cornelia De Swart in de plaats van Maria Katrien Mormal."

De Heer Maes voegt er nog aan toe : "loco met genitief wil zeggen "in de plaats van", tzt. de werkelijke doopheffers konden niet ter plaatse zijn voor het doopsel en werden vervangen door hun burens van ter plaatse."

VERSCHENEN

Onlangs verscheen er een boek dat vele van onze lezers sterk zal interesseren. Welke heemkundige heeft nooit in vertwijfeling zitten staren op een van die oude documenten die uitsluitend schenen te bestaan uit hiërogliefen?

Nochtans, wanneer een goede gids u vertrouwd maakt met enkele basisprincipes valt een groot deel van het mysterie weg en blijkt de ontcijfering niet zo onoverkomelijk te zijn als men aanvankelijk had gedacht. Voor deze die te vergeefs worstelen met deze oude geschriften kan er redding komen van de "Cursus Oud Schrift" die verschenen is onder de titel "Kennismaken met Oud Schrift".

De auteur, de Heer A. De Baets, is al jaren lang lesgever in oud schrift. Het is een 237 bladzijden dik boek geworden van DIN A 4-formaat. Op een systematische wijze worden wij ingeleid in oude geschriften, gaande van de 14e tot de 18e eeuw. Bij iedere eeuw wordt een lijst gegeven van de toen in voege zijnde lettertekens. In dit alfabet kunnen wij vaststellen dat van éénzelfde letter soms meer dan 10 verschillende schrijfwijzen bestonden. Tekens worden er oude schriften afgedrukt met daarnaast de omzetting in ons huidig schrift, zodat wij letter per letter de tekst kunnen analyseren. Er worden ook voor iedere eeuw lijsten aan toegevoegd met de toenmalig in gebruik zijnde uitdrukkingen. Dit is bijzonder interessant, want zelfs indien wij de tekst zouden kunnen ontcijferen, dan nog zouden wij er de zin niet van begrijpen zonder de verstrekte uitleg.

Degene die deze cursus aandachtig doorneemt zal tot zijn verbazing vaststellen dat het in feite allemaal zo moeilijk niet is en zal hopelijk zijn complexen t.o.v. oude documenten verliezen.

Uitgegeven door de Heemkundige Kring "De Gonde" van Melle.

De prijs is 480 fr. te storten of over te schrijven op Rekening Nr. 448-3586321-38 van Heemkundige Kring "De Gonde" - Melle.

Men kan zich het boek ook aanschaffen in het Gemeentelijk Museum van Melle op de Brusselse steenweg 395 te 9230 Melle. Aangezien er dan geen verzendingskosten zijn betaalt u dan slechts 450 fr.

Warm aanbevolen!

H.C.

GÊNSCHE PRÂOT

Juintse Kwik ès e maneke da gîene menuut stillen en kan zitte. In de katekismusless heêt de paster hem al duzend kêre gezeid dat hij moe braove zijn in oplette of dat hij zijn îeste komune nie en gao meuge doen; maôr 't en es gîen avance.

Op ne kêr zat Menhîere de paster zûu schûune te spreke van God in van de scheppijng van de wirreld, in den kleinen deugniet zat were bezeg mee zijn kameraote t'ambeteere in plâotse van te luistere.

- De zesden dag, zei Menhîere de paster, aos alles gemâokt was, schiep God de meinsch.

Nu begost hij de kinders t'ondervraoge, veur te zien wie dat er goed opgelet hao.

- Wie heet er den îeste meinsch geschaope? vroeg Menhîere de paster ezûu. Juintse zat were nâor buite te gaope. Menhîere de paster mâokteg'hem kwâod.

- Wie heet er den îeste mensch geschaope! riept hij nog ne kêr.

- Kwik! antwoord!

- 'k En hêd ekik nie geweest, menhîere de paster, riept hij...

QUIZMASTERS EN 19DE EEUWSE VERVALSERS : ÉÉN POT NAT

Puzzel 1988 : Slotwoord van onze Quizmaster

Als quizmaster waren we ten zeerste in ons nopjes met de behaalde resultaten van de Quiz 1988 en wensen dan ook aan de winnaars en degenen die mee gedaan hebben een dikke proficiat. Dit ondanks het feit dat er één onder hen is, die vermeldt dat onze anoniemiteit best geheim zou blijven, daar men ons wel eens naar de Rekeling zou kunnen slepen om al dan niet gevierendeeld te worden en dit zonder een Goddelijke tussenkomst (cfr. vraag 2). Aan mevr. Baete willen we ten eerste medelen, dat het ons enorm spijt dat zij in haar volle enthousiasme, tijdens het zoeken naar de oplossing, vergeten was om een mooie concertavond bij te wonen. Op haar vraag of wij het niet al te nauw nemen met bepaalde data, moeten we bekennen dat ons onderbewuste bij deze gedroomde quiz - zoals in vele dromen - met ons een loopje heeft genomen. Dat dit echter geen probleem bleek te zijn, zien we aan de zowel volledige als gedeeltelijke gevonden oplossingen,

waar duidelijk de gevraagde naam Jan van Coppenhole vermeld wordt. Alhoewel de Redactie altijd met enige hevigheid vurige pijlen naar ons af schiet of als ze ons lauweren met bloemen, er de bloempotten steeds laat aanhangen, moeten we toch vermelden dat de meeste puzzelaars bij hun inzendingen vermelden, dat ze enorm genoten hebben en veel plezier beleefd hebben aan deze quiz. We dachten - hoewel dat eigen lof stinkt - dat dit ook eens gedrukt mocht worden.

Meevoelend keken we zelfs naar de oplossing van mevr. Vanderhaegen-Vanden Bossche, homoniem van de schilderes Agnes (cfr. vraag 4), die om de oplossing te kunnen vinden van de 12de vraag, zelfs in het Gentse stadsarchief opzoekingen heeft gedaan in het gildeboek van het schildersgild! Tot onze grote spijt moeten we vermelden dat dit gildeboek in de eerste helft van de 19de eeuw vervalst is geworden. Deze vervalsingen werden als originele documenten o.a. gepubliceerd door Edmond De Busscher, "Recherches sur les peintres Gantois des XIVe et XVe siècle, indices primordiaux de l'emploi de la peinture à l'huile à Gand, 1859", p. 189-217; en door Felix De Vigne, "Ecole de peinture et de sculpture à Gand. Peintres et Sculpteurs gantois aux XIVe, XVe et XVIe siècles, la plupart inconnus", gepubliceerd in "Annales de Société Royale des Beaux-Arts et de Littérature de Gand" 1851-1852, p. 284-329. Het was Victor Van Der Haeghen - en dat mag voor mevr. Vanderhaegen een troost zijn, die in zijn "Mémoire sur des documents faux relatifs aux anciens peintres, sculpteurs et graveurs flamands", 1898, deze vervalsingen wist te ontmaskeren. In hetzelfde boek publiceerde hij de betalingen van de Gentse schilders aan het gild, die opgetekend waren in de registers van de Schepenen van de Keure. Voor het jaar 1454 (blz. 55) lezen we dan ook dat Lieven van Laethem, de door ons gevraagde persoon, opgenomen werd in het gild. Een andere troost voor mevr. Vanderhaegen kan zijn, dat belangrijke kunsthistorici zich vandaag nog steeds onwetend baseren op deze 19de eeuwse vervalsingen, o.a. J. Rivière, "Réflexions sur Saint Luc...", gepubliceerd in het laatste jaarboek van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten van de stad Antwerpen. We kunnen dit eigenlijk de mensen van "lañs den andere kant van 't woater, over 't Scheld" niet kwalijk nemen, daar zij goede voornemens hebben en naar het voorbeeld van "Gent" een heemkundig blad hebben opgericht met de welluidende naam "Antwerpsche Tydinghen"... Allé, niet al te veel kritiek en tot het einde van dit jaar.

De Quizmaster

VORIGE JAARGANGEN VAN 'GHENDTSCHÉ TYDINGHEN'

Dank zij de medewerking van onze lezers, zijn volgende nummers opnieuw verkrijgbaar tot uitputting van de voorraad.

Jaargang 1972 Nr. 9
1973 Nrs. 11-12
1974 -
1975 -
1976 Nrs. 2-3-4-5-6 + volledige jaargangen
1977 Nrs. 3-4-5-6 + volledige jaargangen
1978 -
1979 Nrs. 1-3-4-5 + volledige jaargangen
1980 Nrs. 1-2-3-5
1981 Nrs. 1-3-4-5-6 + volledige jaargangen
1982 Nrs. 3-4-5-6 + volledige jaargangen
1982 Register op de jaargangen 1 tot 10 (speciaal Nr.)
1983 Nrs. 1-2-4-5-6 + volledige jaargangen
1984 Nrs. 1-2-4-5-6 + volledige jaargangen
1985 Nrs. 1-2-3-4-5 + volledige jaargangen
1986 Nrs. 1-2-3-5-6 + volledige jaargangen
1987 Nrs. 1-2-4-5-6 + volledige jaargangen
1988 Nrs. 1-2-3-5-6 + volledige jaargangen

Prijs per afzonderlijk nummer 60 fr.

Prijs per volledige jaargang 300fr.

Gentse stadstrams en -bussen (Lode HOSTE) : uitgeput. Niet meer verkrijgbaar.

Tijdschriften kunnen afgehaald worden elke zondag tussen 10 en 12 uur in het 'Documentatiecentrum' (behalve in juli en augustus en op wettelijke feestdagen).

Portkosten bij betaling op postrekening :

Tot 2 nrs. : 25 fr. Tot 4 nrs. : 35 fr. Tot 6 nrs. : 45 fr.

Verder per jaargang : 45 fr.

Plattegrond Gent 1641 uit 'Flandria illustrata'.

Uitgeput. Niet meer beschikbaar. (1e uitgave door Hondius).

Plattegrond Gent 1796 door Goethals.

Uitgeput. Niet meer beschikbaar. (identiek aan origineel).

De Bibliothecalesse,
Mevrouw Van Geluwe-Eggermont A.